108 μέτρα – The New Working Class Hero / Μία βιβλιοκριτική

του Βασίλη Καραπάνου

Τα αμφιθέατρα των ελληνικών Πανεπιστημίων είχαν την τιμητική τους την περασμένη 15ετία, ειδικά όταν επρόκειτο να λάβει χώρα κάποια γενική συνέλευση Φοιτητικού Συλλόγου. Καπνίλα, βρισίδι, καμιά φάπα με δεξιούς και όχι μόνο, οργίλες πολιτικές τοποθετήσεις. Ξεδιπλωνόταν μέσα σε κάθε σχεδόν αμφιθέατρο μία εξαιρετική μικρογραφία, λίγο μικρομεγαλίστικη και δογματική αλλά και τρομερά πιο αυθόρμητη και αυθάδικη, της ελληνικής κοινωνίας της περιόδου. Μόνιμη σχεδόν επωδός ήταν και το ζήτημα των πτυχίων. Θα είναι ισχυρά; Θα περηφανευόμαστε για τους κόπους μας ή θα τα κάνουμε κωλόχαρτο; Είμαστε ή δεν είμαστε εν δυνάμει γιατροί, δικηγόροι, μηχανικοί και δάσκαλοι-ες που να πάρει ο διάολος; Η σπουδαγμένη νεολαία, η αφρόκρεμα, οι μελλοντικοί άριστοι; Αυτά, βέβαια, μόνο οι φιλελέδες και τα δαπιτάκια τα πίστευαν, η παράταξη είχε έτοιμη θέση έτσι κι αλλιώς, το πτυχίο δεν ήταν το μόνο ζήτημα, οι γνωριμίες όμως… αυτές, ναι, είχαν σημασία.

> *«Ρε, πάτε καθόλου καλά;», φωνάζαμε εμείς. «Ποια πτυχία ρε μαλάκες; Κωλόχαρτο θα γίνουν. Γκαρσόνια της Ευρώπης είμαστε, συνέλθετε».*

Πόσα όνειρα διαψεύσθηκαν μένει να φανεί και με στατιστικές, διαγράμματα και ιστορικές δημοσιεύσεις. Ωστόσο, πολλά παιδιά δεν είχαν ποτέ την ευκαιρία να κάνουν την προσπάθεια, άλλα παιδιά τα βρήκαν σκούρα και τα παράτησαν, γίναν όντως γκαρσόνια, μπαρ γούμαν, λαντζιέρισσες, μπέιμπι σίτερ, μάγειροι, ντελιβεράδες κι άλλα παιδιά περιφέρονται με το χαρτί από πόλη σε πόλη, από χώρα σε χώρα, μαζεύουν κι άλλο χαρτί, στέλνουν βιογραφικά, κλείνουν εισιτήρια, γυρνάνε Ελλάδα,

κάνουν σεζόν, πάνε πάλι έξω, απογοητεύονται, ξαναγυρνάνε, αγχώνονται, τα φτύνουν, τα παρατάνε, συνεχίζουν, καταριούνται. Ουφ.

Διαβάζω, τα «108 μέτρα» του Αλμπέρτο Προυνέτι ακόμη μια εξαιρετική κυκλοφορία από τις Εκδόσεις Απρόβλεπτες, σε εξαιρετική μετάφραση του συντρόφου και συντοπίτη Βαγγέλη Ζήκου. Παρεπιμπτόντως, ο Βαγγέλης για άλλη μία φορά έκανε τρομερή δουλειά στη μετάφραση, η οποία συνδυάζεται με σημαντικές και απαραίτητες σημειώσεις. «Γιάννενα πρώτα στ' άρματα, τα γρόσια και τα γράμματα» λέει το ρητό. Εντάξει σάλιο δεν παίζει οπότε τα γρόσια τα αφήνουμε, αλλά ο Βαγγέλης συνεισφέρει με ανεκτίμητο τρόπο στ' άρματα (αγώνες και αντιστάσεις για την ακρίβεια) και στα γράμματα αυτής της έρμης πόλης. Διαβάζω, λοιπόν, αυτό το φοβερό βιβλίο και αρχίζουν οι μνήμες να χορεύουν μέσα στο κεφάλι μου, η αρχική διαίσθηση γίνεται πεποίθηση όσο προχωρούν οι σελίδες. Κάτι μου θυμίζουν όλα αυτά. Το οπισθόφυλλο μας το ξεκαθαρίζει. Δεν έχουμε να κάνουμε με ακόμα μία brain drain ιστορία, αλλά με την ιστορία ενός τσούρμου σύγχρονων επισφαλώς εργαζόμενων, συχνά ανασφάλιστων και φυσικά υποαμειβόμενων, από όλα τα μήκη και πλάτη του πλανήτη, με πτυχία ή χωρίς, που βρέθηκαν στην σύγχρονη Αγγλία να δουλεύουν σε μικροσκοπικές κουζίνες, σε καμπινέδες σε mall, σε ψευτοϊταλικά εστιατόρια.

Και δεν είναι brain drain η ιστορία, διότι ο συγγραφέας δεν «κλαίει» γοερά γιατί το εξωτερικό μας παίρνει τα καλύτερα μυαλά, τους επιστήμονές μας, τους μελλοντικούς ηγέτες μας. Δεν τρέφει αυταπάτες, ούτε ζητάει ελεημοσύνη. Ο ίδιος, μιλώντας στο πρώτο πρόσωπο, διηγείται την ιστορία του. Γιος εργατικής οικογένειας του Πιομπίνο, μίας πόλης στην επαρχία του Λιβόρνο στην Τοσκάνη της Ιταλίας, που φημιζόταν για τη χαλυβουργία της και τους μεταλλεργάτες της, αποφασίζει να δοκιμάσει την τύχη του στην Αγγλία, αφού σπούδασε στην Ιταλία, διαταράσσοντας έτσι την σχεδόν νομοτελειακή κατάληξη όλων των εργατόπαιδων της περιοχής του που γίνονται εργάτες.

Οπλισμένος με μπόλικη εργατική περηφάνια, αξιοπρέπεια και τον

δεκάλογο της εργατικής αλληλεγγύης «Δεν γλείφουμε το αφεντικό, δεν ρουφιανεύουμε, όταν σε χαιρετάει κυριλές πήγαινε τοίχο-τοίχο κλπ», πάει στην γηραιά αλβιώνα, την περήφανη γη των βασιλιάδων, των αριστοκρατών και της Μάργκαρετ Θάτσερ, της σιδηράς κυρίας, για να συναντήσει την αδιαφορία, τις πόρτες κλειστές, τον ρατσισμό και μία κοινωνία υπό εξαφάνιση, η οποία έχει υποστεί δεκαετίες νεοφιλελεύθερου πειραματισμού και κατάρρευσης του κοινωνικού ιστού. Συναντάει, όμως κι ένα απίθανο τσούρμο παλαβών σύγχρονων working class heroes, με τους οποίους θα δουλέψει σε διάφορες απίθανες δουλειές, αυτές που κάνουν όσοι συμπληρώνουν εισόδημα, όσοι είναι μετανάστες και δεν έχουν επιλογές ή όσοι απλά απαρτίζουν την λεγόμενη underclass, η οποία πηγαίνει από επίδομα σε επίδομα και από κωλοδουλειά σε κωλοδουλειά.

Την αλληλεγγύη και την ανθρωπιά την συναντάει σε αυτό το τσούρμο, το οποίο δεν ρουφιανεύει, αλλά σπάει πλάκα με την σκατένια συμπεριφορά των αφεντικών, δεν μπορεί όμως και να οργανωθεί, να αντισταθεί στις αυθαιρεσίες τους. Απλά μαζεύει τα μπογαλάκια του και πάει παρακάτω.

Ο συγγραφέας, δένει με μαεστρία, γρήγορο ρυθμό και φοβερό χιούμορ αυτήν την ιστορία. Διαπερνά την σύγχρονη οικονομική και κοινωνική πραγματικότητα της Ευρώπης με απαράμιλλη δεξιοτεχνία, θίγοντας θέματα δύσκολα και απαιτητικά, όπως η αποβιομηχανοποίηση, ο νεοφιλελευθερισμός, η ανεργία, η επισφάλεια, η έλλειψη σοβαρής και δίκαιης παραγωγικής συγκρότησης. Όμως, τα καταφέρνει γιατί μιλάει με τη σιγουριά αυτού που τα έχει βιώσει όλα στο πετσί του, με την τρυφερότητα που αναλογεί στους ανθρώπους της τάξης του, αλλά και με την αυστηρότητα που αναλογεί στην ανάλωση της υπερκινητικότητάς τους στο ξύλο, το αλκοόλ και την μικροπαραβατικότητα.

108 μέτρα είναι οι σιδηροτροχιές, οι ράγες των σιδηροδρόμων που έφτιαχναν οι βιομηχανίες της ιδιαίτερης πατρίδας του. 3 μέτρα μεγαλύτερες από το μήκος του Ολντ Τράφορντ, λέει. Συμβολίζουν την εργατική περηφάνια και το μεράκι της δουλειάς, την γενιά του πατέρα του και των προγόνων του που έφαγαν τα

λυσσακά τους για μια καλύτερη και αξιοπρεπή ζωή μέσα στις γιγάντιες – και επιβλαβείς – βιομηχανίες, φτιάχνοντας μεταξύ άλλων τις ράγες, πάνω στις οποίες μια μέρα θα ταξίδευαν τα παιδιά τους. Συμβολίζουν τη φυγή ή και την επιστροφή, αφού τις κοιτάς από όποια μεριά θέλεις, των ανθρώπων εκείνων όπως αυτός, που αναζήτησαν μία καλύτερη μοίρα, που ονειρεύτηκαν μία ζωή άξια να βιωθεί και σκόνταψαν πάνω στο μακάβριο, δύσοσμο και άπληστο τέρας του Κεφαλαίου ή όπως θα έλεγε και ο Τζιμάκος «…στις ράγες και στις φλέβες μου το στρίγκλισμα των φρένων».

Το βιβλίο πρέπει να διαβαστεί οπωσδήποτε. Μπόνους το πολύ κουλ εξώφυλλο, το μείγμα ιταλικού και βρετανικού χιούμορ του συγγραφέα, οι πολύ ενδιαφέρουσες περιγραφές της δικής του Ιταλίας, οι άπειρες αναφορές στο ποδόσφαιρο, το παλιό το ορθόδοξο το ερασιτεχνικό, οι επίσης άπειρες αναφορές σε λογοτεχνία και μουσική, στοιχεία που κάνουν τα «108 μέτρα», μία απόλαυση χωρίς τελειωμό…

Βιβλιοπαρουσίαση: E. P. Thompson, Η Ηθική Οικονομία του Πλήθους στην Βρετανία του 18ου αιώνα

του Βασίλη Γεωργάκη

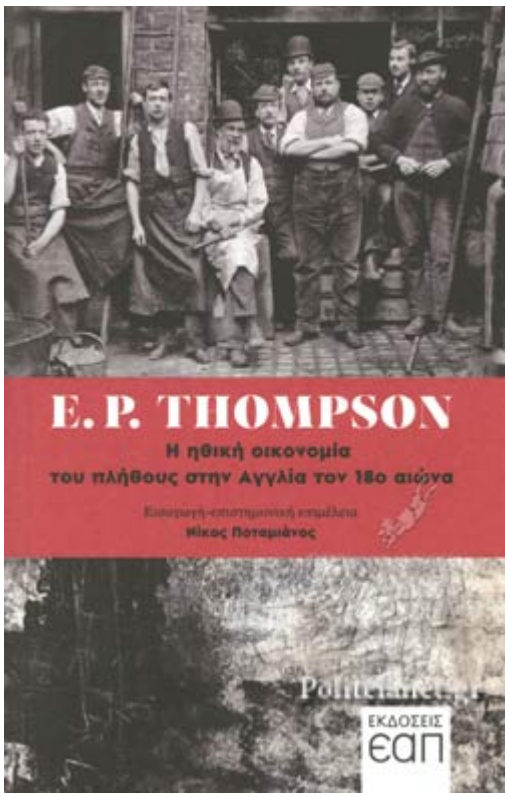
Όταν οι άνθρωποι πεινάνε, τι κάνουν;

Το ερώτημα είναι κεντρικό στο άρθρο του E. P. Thompson που δημοσιεύτηκε για πρώτη φορά το 1971 στο φημισμένο περιοδικό της βρετανικής μαρξιστικής ιστοριογραφίας, το *Past and Present* και κυκλοφόρησε πλέον και στα ελληνικά υπό την επιστημονική

επιμέλεια του Νίκου Ποταμιάνου, σε μετάφραση του Γιάννη Βογιατζη και τις Εκδόσεις του Ανοιχτού Πανεπιστημίου. **Σε μία εποχή όπου οι συλλογικές βεβαιότητες μοιάζουν να καταρρέουν, ο νεοφιλελευθερισμός φαίνεται κυρίαρχος σε όλα τα κοινωνικά πεδία και η οργανωμένη συλλογική διεκδίκηση περνάει περίοδο ύφεσης, ίσως το παρελθόν να έχει να μας δώσει περισσότερα διδάγματα και αφορμές για προβληματισμό από ό,τι φανταζόμαστε.** Ο Edward Palmer Thompson έζησε ακριβώς αυτή την κατάρρευση των συλλογικών βεβαιοτήτων, την ιδιωτικοποίηση των πανεπιστημιακών ιδρυμάτων και την επέλαση του θατσερισμού. Πολιτικά ενεργός και ο ίδιος, από τις γραμμές του Κομμουνιστικού Κόμματος της Βρετανίας για μία δεκαετία (1946-1956) και σαν ακτιβιστής για τον πυρηνικό αφοπλισμό, βρέθηκε στην πρώτη γραμμή των κοινωνικών αγώνων της γενιάς του και η πένα του αντανακλά ακριβώς αυτές τις εξελίξεις τόσο στην ακαδημία ειδικά όσο και γενικά στην κοινωνία.

Ο Thompson δεν ήταν απλώς ένας αφοσιωμένος μαρξιστής ιστορικός και δηλωμένος σοσιαλιστής: την εποχή που η τάξη υποχωρούσε σαν αναλυτική κατηγορία στα δυτικά πανεπιστήμια και ο μαρξισμός αυτοπαγιδευόταν στις πνιγηρές αναλύσεις των Γάλλων (κυρίως) στρουκτουραλιστών, ο Thompson έδινε έναν διμέτωπο αγώνα. Αφενός επέμεινε στην διερεύνηση της ιστορίας της εργατικής τάξης, από όπου και προέκυψε το μνημειώδες *The Making of the English Working Class* (*Η Συγκρότηση της Αγγλικής Εργατικής Τάξης*, εκδόσεις του Πολιτιστικού Ιδρύματος της Τράπεζας Πειραιώς), αφετέρου αγωνίστηκε για την διερεύνηση των νοοτροπιών και των πεποιθήσεων των ίδιων των υποκειμένων της ιστορίας και δη των εργατικών και ευρύτερα λαϊκών στρωμάτων. Σε πείσμα της αλτουσεριανής εκδοχής του μαρξισμού που παρά την όποια αυτονομία που αναγνώριζε στο εποικοδόμημα, κατέληγε να αναγάγει όλες τις κοινωνικές εξελίξεις στην βάση, ο Thompson μελέτησε και ανέσυρε από την λήθη τις πεποιθήσεις και τα ελατήρια πίσω από τις πράξεις των στρωμάτων εκείνων που δεν είχαν την τύχη να αφήσουν τα αχνάρια τους στον δημόσιο λόγο. **Ιστορικοί σαν τον Thompson και τον E. J. Hobsbawm έδωσαν στην ιστορική τους ανάλυση χώρο στην αυτενέργεια των ιστορικών**

υποκειμένων και επιζήτησαν να διαυγάσουν τα κίνητρα πίσω από τις πράξεις τους. Η *Ηθική Οικονομία του Πλήθους* αποτελεί ένα έργο που εντάσσεται ακριβώς σε αυτό το πλαίσιο.

Στο επίκεντρο της έρευνας του Thompson εν προκειμένω, τίθενται τα εργατικά και ευρύτερα λαϊκά στρώματα της Βρετανίας κατά το 18ο αιώνα και οι αντιδράσεις τους σε περιόδους σιτοδείας και ύψωσης της τιμής των τροφίμων· κυρίως δηλαδή οι Ταραχές για Τρόφιμα (Food Riots). Αντικρούοντας τις αναλύσεις συντηρητικών ιστορικών που έβλεπαν στις ταραχές απλώς οχλοκρατικά ξεσπάσματα οργής, ο Thompson μεθοδικά, ανασυνθέτει την νοοτροπία και το σκεπτικό των ανθρώπων της εποχής και πολύ πειστικά υποδεικνύει πως στον πυρήνα των αντιδράσεων του «πλήθους» βρίσκονταν αντιλήψεις για την οικονομία και την σχέση της με τα υπόλοιπα κοινωνικά πεδία, οι οποίες δεν ήταν σε καμία περίπτωση ανορθολογικές αλλά απλούστατα ήταν ασύμβατες με τα διδάγματα της Πολιτικής Οικονομίας, της νέας οικονομικής σκέψης που σάρωσε την Ευρώπη κατά τον 19ο αιώνα. Οι Ταραχές για τα Τρόφιμα συνεπώς δεν αποτελούσαν οχλοκρατικές εκδηλώσεις, αλλά ήταν μορφές συλλογικής δράσης και επικαλούνταν συγκεκριμένες εθιμικές ρυθμίσεις στον χώρο της αγοράς, εμπνεόμενες από την αντίληψη πως οι ανθρώπινες ζωές και η κοινωνική συνοχή βάραιναν περισσότερο από τα κέρδη των εμπόρων και των παραγωγών. Η άποψη πως η αγορά θα μπορούσε να λειτουργεί ανεξέλεγκτα, θέτοντας σε κίνδυνο ολόκληρες κοινότητες και την κοινωνική συνοχή, όχι μόνο θεωρούνταν παράλογη, αλλά δεν απέκτησε ερείσματα παρά μόνο στις αρχές του 19ου αιώνα. Το σύνολο αυτών των λαϊκών αντιλήψεων ως προς την οικονομία ήταν που ο Thompson αναγνώρισε ως ηθική οικονομία του πλήθους.

Η ηθική οικονομία πολύ σύντομα διαδόθηκε σαν εργαλείο στους χώρους των ανθρωπιστικών επιστημών. Η σύλληψη του Thompson κάλυψε ένα μεγάλο κενό, και αξιοποιήθηκε με πολλαπλούς τρόπους, προκειμένου να ερμηνευτούν οι στάσεις των ανθρώπων απέναντι κυρίως στην σαρωτική επικράτηση του Καπιταλισμού και ανάλογων σχέσεων παραγωγής και εργασίας. Αναρίθμητες εργασίες άντλησαν την έμπνευση τους από την *Ηθική Οικονομία του Πλήθους*, με ορισμένα από αυτά να συμπληρώνουν και να προεκτείνουν την επιχειρηματολογία του Thompson, όπως έκανε παραδείγματος χάριν ο James Scott με το έργο *The Moral Economy of the Peasant* (1976). Απαραίτητο φυσικά παραμένει σαν έργο για τους ιστορικούς: η ποικιλία των πηγών που ο Βρετανός ιστορικός αξιοποιεί για να διεισδύσει στην λαϊκή νοοτροπία και ο υποδειγματικός τρόπος που τις αξιοποιεί παραμένουν πρότυπο για όσους φιλοδοξούν να καταπιαστούν με την κοινωνική και την εργατική ιστορία.

Πέραν των παραπάνω, η μεγαλύτερη αξία του βιβλίου ίσως έγκειται στην βαθιά πολιτική θέση που διαπνέει την αμφισβήτηση της ιδέας πως ο Καπιταλισμός αποτελεί πάνω-κάτω φυσική κατάσταση για της ανθρώπινες κοινωνίες. Τούτη η ιδέα αποτελεί αξίωμα και θεμέλιο λίθο της κυρίαρχης αστικής αφήγησης. Η *Ηθική Οικονομία* συνεπώς, δεν αποτελεί μόνο ένα υποδειγματικό ιστορικό έργο, αλλά και μία ευθεία αμφισβήτηση του κυρίαρχου αφηγήματος.

Πολιτικά, οι πεποιθήσεις των ανθρώπων του 18^{ου} αιώνα και οι πρακτικές τους, μπορεί σήμερα να μη λογίζονται καν ως ριζοσπαστικές. Άλλωστε ο Thompson δείχνει πως πολλές φορές τα χαμηλά στρώματα αναζητούσαν και ανεύρισκαν συμμαχίες με την αριστοκρατία, που τόσο ανησυχούσε για την ορμητική είσοδο της αστικής τάξης στην κεντρική πολιτική σκηνή. Ωστόσο ακόμη και σήμερα ή μάλλον ακόμη περισσότερο σήμερα, η αμφισβήτηση της θέσης του κεφαλαιοκρατικού τρόπου παραγωγής σαν περίπου φυσική κατάσταση των πραγμάτων, αποτελεί μία βαθιά πολιτική τοποθέτηση. **Και ο Thompson μας παρουσιάζει με έξοχο τρόπο, πως υπήρξε μία εποχή, όσο και τόσο μακρινή όσο μας παρουσιάζεται,**

όπου το παράλογο χαρακτήριζε την θρησκευτική προσήλωση του αστικού κόσμου στους νόμους της ελεύθερης αγοράς και στην ικανότητά της να αυτορυθμίζεται. Η ηθική οικονομία του πλήθους, συνιστούσε μία ολότελα διαφορετική αντίληψη για την θέση και τον ρόλο της οικονομίας στο κοινωνικό γίγνεσθαι, ακόμη και αν δεν μπορεί να ιδωθεί σαν μία πραγματική εναλλακτική για την οργάνωση της κοινωνίας.

Ο νεοφιλελευθερισμός δεν αρκέστηκε στην σαρωτική του επιτυχία στο παρόν, αλλά ζήτησε να επικρατήσει αναδρομικά και στο παρελθόν. Όταν ένα κοινωνικό-οικονομικό σύστημα διεκδικεί τους τίτλους της «φυσικής» κατάστασης των πραγμάτων, δεν μπορεί και δεν θέλει να εξετάσει τις επώδυνες διαδικασίες του τοκετού του. Και το έργο του Thompson επιτελεί ακριβώς αυτό το σκοπό. Με επιστημοσύνη και αίσθηση του καθήκοντος του ιστορικού και του πολιτικού ακτιβιστή, αλλά κυρίως με αγάπη και σεβασμό για τις κατώτερες τάξεις και τους *ηττημένους της ιστορίας*, διέσωσε από την λήθη τους ξεχασμένους αγώνες, ξεχασμένων ανθρώπων. Η *Ηθική Οικονομία του πλήθους* πλην όλων των άλλων είναι ένας φόρος τιμής στους ανώνυμους εκείνους ανθρώπους που έγραψαν ακόμη ένα κεφάλαιο στους αγώνες για την κοινωνική χειραφέτηση.

ΤΙΝΑΞΤΕ ΤΗΝ ΤΡΑΠΕΖΑ ΣΤΟΝ ΑΕΡΑ

ΤΙΝΑΞΤΕ ΤΗΝ ΤΡΑΠΕΖΑ ΣΤΟΝ ΑΕΡΑ

του **JÉRÉMY DÉSIR-WEBER**

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ

δημοσιεύτηκε στο lundimatin #256 στις 28 Σεπτέμβρη

2020.

Ο Τζερεμυ Ντεζιρ-Βεμπερ με αυτό του το βιβλίο αναφέρεται με απλό λόγο στις εσωτερικές ίντριγκες των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων και προχωράει ακόμα περισσότερο δημοσιοποιώντας έναν τεράστιο αριθμό εσωτερικών εγγράφων του Τραπεζικού Ομίλου του Χονγκ Κόνγκ και της Σανγκάης. Μετέχοντας στο κίνημα των Κίτρινων Γιλέκων ριζοσπαστικοποιήθηκε και οξύνθηκε η οικολογική του συνειδητοποίηση. Εδώ παρουσιάζουμε μία αναδημοσίευση μίας παρουσίασης του βιβλίου του με στόχο να ανοίξουμε ένα κύκλο στοχασμού τόσο γύρω από το αδιέξοδο της απόπειρας να ελεγχθούν οι παγκόσμιοι τραπεζικοί όμιλοι όσο και γύρω από την οικολογική καταστροφή και τη μόνη διέξοδο που ανοίγεται για την κοινωνία που δεν είναι άλλη από τη ριζική και απόλυτη σύγκρουση με τις πρακτικές και λογικές των σύγχρονων παγκόσμιων ελίτ. Η τελική Μάχη μάλλον βρίσκεται πίσω από την "επόμενη γωνία " . ΣτΜ.

Μετά από δέκα χρόνια που πέρασε ξεκινώντας από τα διάσημα Πανεπιστήμια Οικονομικών και μετά διαχειριζόμενος συναλλαγές υψηλού επιπέδου, ο Jérémy Désir-Weber παραιτήθηκε με πάταγο από τη διοικητική του θέση στο τμήμα εποπτείας και αξιολόγησης των κινδύνων της αγοράς, στα παγκόσμια κεντρικά γραφεία της HSBC, στην καρδιά του Σιτυ του Λονδίνου (City of LONDON). Παραθέτει τη μαρτυρία του για να περιγράψει τη «γένεση μιας εξέγερσης», τη διαδρομή, τη σταδιακή συνειδητοποίησή, ιδιαίτερα σε ότι αφορά στην οικολογία, στις μέρες μας «πού ακόμα και η απόπειρα να αρνηθούμε να επιλέξουμε αποτελεί μία επιλογή». Πλέον αρνείται να συνεισφέρει σε αυτό που οι Riesel και Semprun αποκαλούν διαχείριση καταστροφών και

διαρκή υποταγή ».

Μόλις είχε γίνει 15 ετών, τον Σεπτέμβριο του 2008, όταν οι Λίμαν Μπροδερς (Lehman Brothers) χρεοκόπησαν. Οι φιλίες του προκαλούν «αυτή την παραδειγματική κριτική που λείπει τόσο» από τους συμμαθητές του στο σχολείο και στο Πανεπιστήμιο (Μαθηματικά) όπου εκπαιδεύονται οι «μελλοντικές επιστημονικές ελίτ της χώρας των οποίων η πολιτική συνείδηση μοιάζει σοβαρά ατροφική». Μάλιστα φτάνει στο σημείο να σχεδιάζει τη διείσδυση στο χρηματοδοτικό τομέα για να προκαλέσει μια αλλαγή από τα μέσα, να τον βελτιώσει και να τον εξανθρωπίσει. Μετά το γυμνάσιο Massena στη Νίκαια, εντάχθηκε στο École des Mines de Saint-Etienne, έπειτα στο Imperial College στο Λονδίνο, με μια πρώτη πρακτική άσκηση στο Τμήμα Κινδύνων της Αγοράς στην τράπεζα Crédit Mutuel, και στη συνέχεια ένα δεύτερο στην ευρωπαϊκή θυγατρική της Tudor Investment Corporation. Συνέχισε με Μεταπτυχιακό στις Πιθανότητες και την Οικονομία και προσελήφθη σε θέση ποσοτικού αναλυτή που επιβλέπει αλγοριθμικά μοντέλα συναλλαγών στα κεντρικά γραφεία της HSBC στο Λονδίνο στο Canary Wharf.

Η προσωπική του ιστορία καταγράφεται με μία σειρά αναλύσεων, τεχνικών μεν αλλά απόλυτα κατανοητών, της ελληνικής κρίσης, του σκάνδαλου του δανεισμού υψηλού ρίσκου, της υπόθεσης Kerviel, των SwissLeaks που φώτισαν τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας από Σαουδάραβες πελάτες της HSBC, επίσης του σκανδάλου των Πάναμα Πεϊπερς (Panama Papers) με την αποκάλυψη 11,5 εκατομμυρίων εμπιστευτικών εγγράφων… Οι εξηγήσεις που δίνει ο ίδιος είναι συχνά συντριπτικές και δικαιολογούν επαρκώς την εξέγερσή του. Τα χρήματα του Σίτυ χρηματοδότησαν την αποικιακή επέκταση του Ηνωμένου Βασιλείου, τους πολέμους του

εναντίον του Ναπολέοντα και τη βιομηχανική του επανάσταση. Τα παλαιά «κομφετί» (ΣτΜ.εορταστικά διακοσμητικά) της Αυτοκρατορίας (Μπαχάμες, Γιβραλτάρ, Τζέρσεϋ και Γκέρνσεϊ, Βρετανικές Παρθένοι Νήσοι και Καϊμάν) έχουν γίνει φορολογικοί παράδεισοι, οι οποίοι ασκούν τη φοροδιαφυγή και την απάτη σε βιομηχανικά επίπεδα, χάρη σε μια μεγάλη «εφησυχασμένη τύφλωση» ” Ένας νόμος για τον «διαχωρισμό και τη ρύθμιση των τραπεζικών δραστηριοτήτων» υιοθετήθηκε στη Γαλλία το 2013, ο οποίος όμως δεν είναι δεσμευτικός, επειδή μάλιστα ένα σημαντικό μέρος των εκτελεστικών του διατάξεων δεν έχει ακόμη δημοσιευθεί.

Ο Τραπεζικός Όμιλος του Χονγκ Κονγκ και της Σαγκάης (HSBC) γεννήθηκε πριν από 150 χρόνια, όταν οι Άγγλοι έποικοι επέλεξαν το λιμάνι του Χονγκ Κονγκ ως βάση για να κατακτήσουν την κινεζική αγορά. Μπήκαν στο εμπόριο οπίου, ξεκινώντας έναν πόλεμο τον οποίο κέρδισαν οι Βρετανοί, αποκτώντας την κατοχή της πόλης για 99 χρόνια. Η τράπεζα δημιουργήθηκε από εμπόρους που εμπλέκονται στο εμπόριο ναρκωτικών. Θα έπρεπε να είχε κλείσει το 2012, μετά από αποκαλύψεις σχετικά με τη συμμετοχή του στη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομα κολομβιανά καρτέλ, αλλά ξεπέρασε το πρόβλημα με ένα πρόστιμο 2 δισεκατομμυρίων δολαρίων, που ισοδυναμεί με τα κέρδη ενός μήνα, εγκαινιάζοντας την εποχή των εταιρειών που είναι “πολύ μεγάλες για τη φυλακή” (πολύ μεγάλες για να φυλακιστούν), δηλαδή βρίσκονται πάνω και πέρα από τους νόμους. Έχοντας 3 τρισεκατομμύρια δολάρια να διαχειριστεί, θα ήταν η πέμπτη μεγαλύτερη οικονομία στον κόσμο εάν ήταν χώρα. Το 1997, όταν η Μεγάλη Βρετανία επέστρεψε τη διοίκηση του Χονγκ Κονγκ στην Κίνα, η τράπεζα μετέφερε τα κεντρικά της γραφεία στο Λονδίνο, αλλά αποφάσισε να παίξει και στα δύο ταμπλό, διατηρώντας την έδρα της στην Ασία.

Ο Jérémy Désir-Weber αναφέρει λεπτομερώς τα όρια των ελέγχων που εφαρμόζονται στις συναλλαγές υψηλής συχνότητας. Χρειάζονται είκοσι σελίδες περιγραφών για έναν ερευνητή AMF ("ο αστυνομικός του χρηματιστηρίου") για να περιγράψει 20 χιλιοστά του δευτερολέπτου συναλλαγών και το υπολογιστικό φύλλο του Excel περιορίζεται σε ένα εκατομμύριο γραμμές, ενώ πρέπει να διαχειριστεί ένα δισεκατομμύριο και μισό παραγγελιών. Ο ελβετικός νόμος περιορίζει τα πρόστιμα για ξέπλυμα βρώμικου χρήματος σε 5 εκατομμύρια ελβετικά φράγκα. «Οι αρχές αναθέτουν στις τράπεζες την εξουσία να ελέγχουν μόνες τους τον εαυτό τους. "Κατά την ένταξή του στην HSBC, του αναθέτουν ειδικά" να προσέχει οποιαδήποτε ύποπτη συμπεριφορά ενός πιθανού καταγγέλλοντος! Επιφορτισμένος με τον έλεγχο ενός αλγορίθμου πριν φτάσει στην αγορά, αναφέρει έναν σημαντικό αριθμό σοβαρών προβλημάτων, ένα τόσο χαμηλό αποτέλεσμα πρόβλεψης που η ρίψη ενός νομίσματος στον αέρα θα ήταν ασφαλέστερη και αρνείται να δώσει μια ευνοϊκή συμφωνία. Ωστόσο, η ιεραρχία θα τον αναγκάσει να αλλάξει την έκθεσή του και να δηλώσει ότι ο αλγόριθμος πρέπει να βρίσκεται σε πραγματικές συνθήκες για να βελτιωθεί. Εν ολίγοις, οι τράπεζες είναι πολύ μεγάλες για να ελεγχθούν.

Η διαπίστωση της ανικανότητας του εμπρός στην αδράνεια και την ατιμωρησία, έρχεται χρονικά παράλληλα όταν ξεκινά η εξέγερση των κίτρινων γιλέκων στα τέλη του 2018 που αρχικά κινητοποιήθηκαν ενάντια ενός φόρου για το διοξείδιο του άνθρακα που θα αποδειχθεί ότι έχει σχεδιαστεί για να αντισταθμίσει τη μείωση των εργοδοτικών συνεισφορών και την εκστρατεία της Greta Thunberg. Έπειτα με τις ενέργειες του κινήματος της Εξέγερσης κατά της Εξαφάνισης (ΣτΜ. Extinction Rebellion κίνημα ενάντια

στην υπερθέρμανση του πλανήτη) τον Απρίλιο του 2019, το οποίο θα τροφοδοτήσει την οικολογική του συνείδηση. Συμμετέχοντας, με την συντρόφισσα του, στον αποκλεισμό της πλατείας του Κοινοβουλίου, άκουσε για πρώτη φορά για την IPCC (ΣτΜ. ειδική αναφορά που υπογράφηκε από 195 κυβερνήσεις με προτάσεις για τη μείωση της υπερθέρμανσης) και ανακάλυψε για πρώτη φορά τη σοβαρότητα της κατάστασης. Στρατεύεται και συμμετέχει σε συλλόγους που επιθυμούσαν να «εκμεταλλευτούν τη δύναμη των δεδομένων στην υπηρεσία της ανθρωπότητας», και στη συνέχεια αποφάσισε να "ξεκοκκαλίσει" όλα τα έγγραφα που διατίθενται στην HSBC σχετικά με τις δεσμεύσεις της όσον αφορά τη βιώσιμη χρηματοδότηση ή την πράσινη χρηματοδότηση, και γράφει μια έκθεση, περίπου πενήντα σελίδων, που προορίζεται για την ιεραρχία του, από την οποία καταθέτει εδώ μια μακρά περίληψη που αξίζει να την προσέξουμε. Πρώτα απ όλα υπενθυμίζει τις πολλαπλές καταστροφικές επιπτώσεις του βιομηχανικού μας πολιτισμού με βάση την ανάπτυξη και τις πολλές προειδοποιήσεις σχετικά με αυτό το θέμα από την έκθεση Meadows το 1972, το τεράστιο μερίδιο ευθύνης των ορυκτών καυσίμων στην αλλαγή του κλίματος και την αναπόφευκτη συσχέτιση τους με την ανάπτυξη, ακόμη και όταν είναι (φερόμενη) πράσινη. Με βάση τους στόχους της συμφωνίας του Παρισιού της COP21, προειδοποιεί ότι μια ταχεία και συντονισμένη εκποίηση ορυκτών καυσίμων εκ μέρους των τραπεζών, θα συνοδευόταν από αδύναμη ακόμη και αρνητική ανάπτυξη, για την οποία η οικονομία δεν είναι καθόλου προετοιμασμένη με αποτέλεσμα μεσοπρόθεσμα τραπεζικές αποτυχίες. Η αδράνεια και η επιδίωξη της ταχείας οικονομικής ανάπτυξης μέχρι την εξάντληση των αποθεμάτων, όταν οι πρώτες επιπτώσεις μίας κρίσης πετρελαίου θα μπορούσαν να γίνουν αισθητές ήδη από το 2025, προκαλούν τον κίνδυνο κατάρρευσης του συστήματος στο σύνολό του με αποτέλεσμα να παρασύρει

όλη την οικονομία αργότερα.

> *«Ο χρηματοπιστωτικός κλάδος ταξιδεύει τυφλά σχετικά με την κλιματική κρίση, όλα τα προϊόντα και τα μέσα του έχουν διαρθρωθεί χωρίς να λαμβάνεται υπόψη η επιρροή τους σε έναν παράγοντα που εντούτοις προϋποθέτει τη δική τους βιωσιμότητα και, ευρύτερα τη βιωσιμότητα των οικονομικών και κοινωνικών οργανισμών ».*

Αποδεικνύει στους προϊσταμένους του γιατί οι δεσμεύσεις της HSBC όσον αφορά τη βιώσιμη χρηματοδότηση είναι εύθραυστες και πώς τα πράσινα ομόλογα τους μπορούν να χρηματοδοτήσουν ορυκτά καύσιμα, απαριθμώντας τις πολλαπλές αδυναμίες των περιορισμών, των αξιολογήσεων, όλων των δεικτών και των μεθοδολογιών σε αυτό πεδίο.

Μετά την έκθεση Charney, που είχε ζητήσει η κυβέρνηση του Προέδρου Τζιμυ Καρτερ (Jimmy Carter) το 1979, η οποία επιβεβαίωσε το σενάριο της υπερθέρμανσης του πλανήτη, η διεθνής κοινότητα κατέληξε, στα τέλη της δεκαετίας του 1980, σε συμφωνία δεσμευτική για τα κράτη, σε αντίθεση με τη συμφωνία που εγινε στο Παρίσι, για να παγώσει τις παγκόσμιες εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου στα επίπεδα του 1990, ακολουθούμενη από μείωση κατά 20% το 2005, παρά τις προσπάθειες της βιομηχανίας ορυκτών καυσίμων. Στη συνέχεια, ο Ρόναλντ Ρέιγκαν ανακοίνωσε μια αλλαγή προσανατολισμού και λόμπι που οργανώθηκαν ενάντια στο περιβαλλοντικό κίνημα και την περιβαλλοντική ρύθμιση αμφισβήτησαν την επιστήμη και χρηματοδότησαν τα λόμπι των κλιματο-σκεπτικιστών. Ωστόσο, για σαράντα χρόνια, τίποτα δεν έρχεται σε αντίθεση με αυτά τα συμπεράσματα. Τέλος, προτείνει στους διευθυντές της HSBC την καθιέρωση

εκπαίδευσης για όλους τους υπαλλήλους σε αυτά τα θέματα, τη συστηματική εξέταση του ενεργειακού κόστους σε όλα τα επίπεδα και περιγράφει τις συνολικές στρατηγικές συνεργασίας για την εφαρμογή ριζικών πολιτικών μείωσης στο επίπεδο των συστημικών τραπεζικών ομίλων.

Αντιμέτωπος με την έλλειψη αντίδρασης από την ιεραρχία του, αποφασίζει να παραιτηθεί και ελπίζοντας να ενισχύσει τον πάταγο που ακολούθησε, να δημοσιοποιήσει μια ανοιχτή επιστολή που ξεκινά με αυτές τις λέξεις: "Ο καπιταλισμός είναι νεκρός. Παρόλο που αυτά τα παρθένα εδάφη πρόκειται να συντριβούν, αυτές οι ακόμη εύθραυστες ζωές πρόκειται να πνιγούν και ίσως δεν θα δουν ποτέ την επόμενη μέρα , ο καπιταλισμός είναι πράγματι νεκρός στην ουσία του ως έννοια και ως δομικός παράγων των επιδράσεών μας. Όσο πιο γρήγορα παραδώσουμε με ταπεινότητα τα όπλα απέναντι σε αυτήν την αναπόφευκτη πραγματικότητα τόσο περισσότερες πιθανότητες θα υφίστανται ώστε να αναγεννηθεί η ζωή". Μόνο ένας ιστότοπος στο διαδίκτυο θα δεχτεί να τη δημοσίευσή. Από απογοήτευση σε απογοήτευση προχώρησε στην συνειδητοποίηση του. Άν και η έκθεσή του, δεδομένου ότι ήλπιζε να μεταρρυθμίσει το σύστημα, είναι σύμφωνη με την ολοένα και πιο δημοφιλή τάση της "θεωρίας της κατάρρευσης" (ΣτΜ. "collapsologie"), ανακαλύπτει στον ιστότοπο που διαχειρίζεται ο Nicolas Cazeaux, Le Partage, ένα άρθρο του και κατανοεί ότι η καταστροφή είναι ο ίδιος ο βιομηχανικός πολιτισμός και ότι η κατάρρευσή του θα αποτελούσε το τέλος της καταστροφής: " Η θεωρία της κατάρρευσης ενισχύει την τοξική ταύτιση των περισσότερων ανθρώπων που ζούν μέσα στο βιομηχανικό πολιτισμό με αυτή τη θανάσιμη κουλτούρα αντί να ενθαρρύνει την ταύτιση τους με το φυσικό κόσμο." Λυπάται που δεν επέμεινε αρκετά στις

λεγόμενες «ανανεώσιμες» πηγές ενέργειες που μόνο τροφοδοτούν ένα άλμα προς τα εμπρός και πάνω από όλα ανοίγουν νέες αγορές για να τροφοδοτήσουν την ανάπτυξη αλλά είναι αναποτελεσματικές στην αναχαίτιση του χάους.

Καταλαβαίνει επίσης τον κεντρικό ρόλο του κράτους, με τις αναγνώσεις των έργων του James C. Scott, Marshall Sahlins και Ντειβιντ Γκρεμπερ (David Graeber), καθώς και ένα βιβλίο που υπογράφεται ως "ΟΙΚΟΛΟΓΙΚΗ ΑΝΥΠΑΚΟΗ, ΠΑΡΙΣΙ, ΟΙΚΟΛΟΓΙΑ ΧΩΡΙΣ ΜΕΤΑΒΑΣΗ" (Désobéissance Écologie Paris, Écologie sans transition), στο οποίο διαβάζει ότι: « Η οικολογία δεν μπορεί να είναι ένα σύνολο μέτρων που απαιτούμε από το κράτος, αφού η λειτουργία του τελευταίου είναι να εγγυηθεί μια οικονομία ανάπτυξης: δεν μπορεί να κάνει τίποτα για εμάς, αλλά μπορεί να κάνει τα πάντα εναντίον μας. "

Σε ένα άλλο άρθρο σχετικά με την "Υπόθεση του Αιώνα, μια Αγωγή για το Κλίμα εναντίον στο Κράτος", ο Nicolas Cazeaux εξηγεί:

> *«Δεν χρειαζόμαστε τίποτα λιγότερο από την πλήρη διάλυση της παγκοσμιοποιημένης βιομηχανικής κοινωνίας, του κράτους, του καπιταλισμού. . Χρειαζόμαστε μια ριζοσπαστική απο-ανάπτυξη, μια διάλυση της κοινωνίας των μαζών προς όφελος ενός πλήθους αληθινά δημοκρατικών κοινωνιών – που θεμελιώνονται, επομένως, πάνω σε δημοκρατικές τεχνολογίες. Αυτό είναι που ούτε το κράτος ούτε το σύστημα δικαιοσύνης θα επιτρέψει ή θα ενθαρρύνει ποτέ και συνεπώς θα πρέπει να δώσουμε τη Μάχη. "*

Πάντα καθοδηγούμενος από τη ρεφορμιστική βούλησή του, συναντήθηκε μαζί με άλλους πρώην μαθητές στη διεύθυνση του Πανεπιστημίου Ecole des Mines de

Saint-Etienne και συμμετείχε για ένα χρόνο στην ανάπτυξη μιας λειτουργικής εφαρμογής που τελικά απορρίφθηκε. Στη συνέχεια, συμφώνησε να εμφανιστεί ως εμπειρογνώμονας στη δίκη δώδεκα Ελβετών ακτιβιστών που διώκονταν για κατάληψη στις εγκαταστάσεις της Credit Suisse ως μέρος μιας μη βίαιης και εορταστικής διαδήλωσης. Μετά την αποδόμηση της γλωσσικής ορολόγίας της τράπεζας, επιβεβαιώνει πως η άμεση δράση και η πολιτική ανυπακοή είναι οι μόνες λύσεις για την προειδοποίηση της κοινής γνώμης και ότι ο μόνος τρόπος για τις τράπεζες να επηρεάσουν θετικά την οικολογική τους πολιτική θα ήταν η ” αυτο-αποσυναρμολόγηση ». Ο δικαστής θα αθωώσει τους ακτιβιστές, θεωρώντας ότι η δράση τους ήταν δικαιολογημένη ενόψει της έκτακτης ανάγκης για το κλίμα, επικαλούμενος την κατάσταση «νόμιμης αναγκαιότητας».

> *Ολοκληρώνοντας, καλεί να «ανακτήσουμε τις συνθήκες της δικής μας διαβίωσης συγκεντρώνοντας την τεχνογνωσία για να απελευθερωθούμε από αυτό το σύστημα», «να εντατικοποιήσουμε και να διασυνδέσουμε τις εναλλακτικές λύσεις των πολιτών και τα δίκτυα αμοιβαίας βοήθειας», « να υιοθετήσουμε, να αναπτύξουμε, να εμπλουτίσουμε συνδυαστικά μια επιθετική προσέγγιση, επιτιθέμενοι στην καρδιά του συστήματος “,” να εντοπίσουμε τις αδυναμίες των θεσμών και των υποδομών – στην ενέργεια, τη βιομηχανία, τα πετροχημικά, την οικονομία κ.λπ. – που είναι υπεύθυνοι για τη συνεχιζόμενη οικολογική και ανθρώπινη καταστροφή , κι εφόσον είναι αδύνατον να μεταρρυθμιστούν να ενθαρρύνουμε ή ακόμη και να συμμετέχουμε στην κατάργησή τους ».*

Προφανώς το πνευματικό του ταξίδι είναι πιο περίπλοκο και ακόμα κι αν μας περιέγραφε όλα τα

στάδια, δεν θα μπορούσαμε εύκολα να τα αναφέρουμε λεπτομερώς. Ελπίζουμε, ωστόσο, να καταφέραμε να αναπαράγουμε τις κύριες γραμμές χωρίς να τις παραμορφώσουμε πάρα πολύ. Ο Τζέρεμι Ντεζιρ-Βεμπερ (Jérémy Désir-Weber) παρέχει μια εξαιρετική σύνθεση τρεχόντων οικολογικών προκλήσεων, καθώς και μια εξαιρετική και εκθαμβωτική παρουσίαση σχετικά με τη χειραγώγηση εκ μέρους των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων του οικονομικού και βιομηχανικού μας συστήματος, επεξηγώντας ιδιαίτερα περίπλοκους χρηματοοικονομικούς μηχανισμούς. Όλα ειπώθηκαν. Αυτό το βιβλίο θα βοηθήσει τους ανθρώπους "που πάσχουν από γνωστική ασυμφωνία ανάμεσα στην εργασία και τις αξίες τους" να "αντισταθούν σε ψευδείς λύσεις".

«Είτε με το λόγο, είτε με τη γραφή, με αυτονομία ή με αμοιβαία βοήθεια, χρησιμοποιώντας την παραίτηση ή το σαμποτάζ: Ας Τινάξουμε την Τράπεζα στον Αέρα. "

https://lundi.am/Faire-sauter-la-banque-Jeremy-Desir-Weber

FAIRE SAUTER LA BANQUE

Le rôle de la finance dans le désastre écologique

Jérémy Désir-Weber

250 pages – 15 euros

Éditions Divergences – Paris – Septembre 2020

Μετάφραση Θεόφιλος Βανδώρος

Βιβλιοπαρουσίαση: “Είμαι όσα έχω ξεχάσει”

του Νώντα Σκυφτούλη

Πατέρες και γιοί. Τα έχει όλα: και Αγρίνιο και Παναιτωλικό, και Ζήνα και Καραπαπά, και κομμουνισμό και εμφύλιο. Το «Είμαι όσα έχω ξεχάσει» είναι πέρα από την κοινοτοπία του καλού-κακού και ακόμα πιο πέρα από την φενακισμένη διάσταση Αριστεράς – Δεξιάς. Ακόμα και λάθος να διαβαστεί εξαιτίας προκαταλήψεων, δηλαδή να «κολλήσει» κάποιος στο περιεχόμενο, ο αναγνώστης θα το ευχαριστηθεί λογοτεχνικά, απλώς δεν θα χει εντοπίσει μια νέα ερμηνευτική που αναδύεται και είναι αυτή της γενικευμένης αυτοαναίρεσης όλων ανεξαιρέτως των ταραχών και των φονικών ή ειρηνικών σχέσεων του δημόσιου χώρου – σε αυτό σκοπεύω να αναφερθώ και θα συμπληρώσω λίγα από αυτά που «δεν ξέχασε». Καλύτερα δυο φορές διάβασμα, εγώ το διαβάζω ακόμα. Ο συγγραφέας σπουδαίος και παιδί του Κώστα Μαγκλίνη, ποδοσφαιριστή του Παναιτωλικού που έγινε αεροπόρος και μόνο έτσι είναι γνωστός στους συγκαιρινούς του και όχι για την «παρωνυχίδα» που είχε στο κόρφο του.

Είμαι όσα έχω ξεχάσει

Ένας πυροβολισμός πιο πάνω από το Ζαχαροπλαστείο του Ζήνα και κοντά στο μανάβικο του Χατζή, στις 23 Γενάρη του 1944, στάθηκε αφορμή για να γραφτεί ένα από τα αντιπροσωπευτικότερα βιβλία μιας νέας άποψης για την ιστορία που κυκλοφορεί τα τελευταία χρόνια και έχει εκνευρίσει την Αριστερά σε όλες τις εκδοχές της. Έργο που δημιουργεί ένα μικρό τράνταγμα για το συμβάν αλλά και ένα μεγάλο γιγανταιώρημα για την ερμηνευτική. Έχει στοιχεία αναθεωρητισμού της ιστορίας στην ερμηνεία και όχι τόσο στο περιεχόμενο, αλλά αυτό που αναιρεί εντελώς είναι ο δημόσιος χώρος. Οπωσδήποτε, όμως, είναι ένα βιβλίο-μαχαιριά στην πολιτική θεολογία η οποία πνέει τα λοίσθια έστω κι αν προέρχεται από τη σκοπιά του παθητικού μηδενισμού του

υπάρχοντος. Του ακραίου πολιτικού φιλελευθερισμού, για να το κάνω φραγκοδίφραγκα. Αλλά δεν θα στεναχωρηθούμε κιόλας. Είναι η εποχή που πρέπει να διαβάζουμε με ψυχραιμία, να στοχαζόμαστε με ψυχραιμία και να απαντάμε με νέα εργαλεία και αν δεν μπορούμε με νέα, υπάρχει και η σιωπή η οποία είναι και αυτή μια σπουδαία στρατηγική.

Το βιβλίο είναι στην εποχή του για την εποχή του κι ας επικαλείται σαν «πρόσχημα» το παρελθόν, την ιστορία, τον ιστορικό άνθρωπο. Το κάνει αυτό όχι για να δικαιώσει κάτι από το παρελθόν, αλλά για να το σβήσει μαζί με το μέλλον. Να μοιάζει ο χρόνος σαν ένα άστρο που έχει ζήσει κάποια έτη φωτός πριν και δεν το βλέπουμε και όχι σαν εκείνα που βλέπουμε, ενώ έχουν σβήσει.

Ο συγγραφέας για παράδειγμα αποκαλεί δολοφόνο τον εκτελεστή του Νίκου (παππούς), όπως περίπου «δολοφόνο» αποκαλεί και τον ίδιο το Νίκο για τα συμβάντα στη μικρασιατική εκστρατεία και είμαι σίγουρος ότι και τον Κολοκοτρώνη έτσι θα αποκαλούσε για την Τριπολιτσά.

Αν, αν που λέμε, «Οι Πατέρες και Γιοί» του Τουργκένιεφ μας εισήγαγαν στην πολιτική θεολογία, αυτό εδώ το έργο είναι από αυτά που μας εισάγουν στον αισθητό κόσμο.

Νταλαγιώργος – Νταλαγιάννης και οι άλλοι

Ας πάρουμε όμως μια ανάσα αέρα από Αγρίνιο, Παναιτωλικό, Νταλαγιώργο άντε και για τον κυρ Βασίλη, θανάση, Χρήστο, Κίτσο. Για την ελίτ Καραπαπά, Κακογιάννη και άλλους «δικούς μας» θα διαβάσετε αρκετά και από μέσα.

Λοιπόν, ο προσωπικά άγνωστός μου αλλά πολύ γνωστός συγγραφέας και γνωστός στα εκδοτικά στέκια των Εξαρχείων, λόγω της άψογης και αντικειμενικής επιμέλειας στο πολιτιστικό της Καθημερινής, Ηλίας Μαγκλίνης, μας έκανε να ξαναπεράσουμε από το σπίτι του Κώστα (πατέρας του συγγραφέα), του ποδοσφαιριστή του Παναιτωλικού -και σαν τέτοιος ανήκει σε όλους μας- που έγινε αεροπόρος, απέναντι από το καφενείο του Αϋφαντόπουλου, και

αυτό ο συγγραφέας το λέει Μελεάγρου 4!

Με το Μελεάγρου 4 μπέρδεψε ακόμα και τη Δώρα (πρωτοθειά) που έμεινε εκεί και η οποία το μπέρδεμα το είχε τρόπο ζωής. Τέλος πάντων Μελεάγρου 4 – ούτε καν 6 για να του κάνουμε το χατίρι. Ο Κώστας αξιωματικός μετά τη μπάλα, πάντοτε ευγενής απέναντι στους Αριστερούς γειτόνους κατά τον Μπουκουβάλα αλλά και από κοντινότερη μαρτυρία που ζούσε εκείνη την εποχή.

Ο Κώστας ποτέ δεν μίλησε γι αυτό το συμβάν σε όσους τον ήξεραν και ήταν πολλοί αυτοί, παρόλο που όλοι κάτι είχαν ακούσει ότι συνέβη στο σπίτι αυτό. Το λέω αυτό διότι ζητάει ο συγγραφέας από τον πατέρα του τον Κώστα να του πει, να του πει, να του πει, λες και τα λόγια είναι μόνο λόγια…

Πήγαμε και στη Γέφυρα κάτω από την οποία ο Νικολάκης και η παρέα του -ταγματασφαλίτες της εποχής- σακάτευσαν τον Κουτρουμπούση στο ξύλο. Και ο Κουτρουμπούσης σερνόμενος κατέληξε στο σπίτι της μάνας μου η οποία τον περιέθαλψε μαζί με την αδερφή της (και γι’ αυτό έμεινε έτσι) και το υπόλοιπο της νύχτας ψάχνανε κάτω από τη γέφυρα ένα δακτυλίδι και ένα ρολόι τα οποία χάθηκαν κατά τη διάρκεια του ξυλοδαρμού.

Σε αυτή τη γέφυρα, 8 ή 9 ετών, είδα πεταμένη την ταμπέλα των Λαμπράκηδων την παραμονή συγκέντρωσης της ΕΡΕ. Είδα επίσης και έναν γείτονα να πέφτει τρεκλίζοντας από τα πλαϊνά της γέφυρας και να γεμίζει το πρόσωπο του με αίμα και εγώ πάνω στη γέφυρα να κλαίω γιατί αγαπούσα τους μεθυσμένους. Πάνω στη γέφυρα!

Μα και ο Κώστας πάνω έκατσε και χρεώθηκε από τον συγγραφέα, πόσο μάλλον να κατέβαινε.

Όλες αυτές οι ιστορίες, κάτω από τις γέφυρες του Αγρινίου, θάφτηκαν οριστικά με το κλείσιμο των ρεμάτων που έβαλε τον ρου του ρέματος σε μια συγκεκριμένη κατεύθυνση και όταν καταπιέζεται να μας πλημμυρίζει. Αν και το περπάτησα και κλειστό πολλές φορές είχε χαθεί η χάρη του. Κατέληξα ότι δεν έχουμε καμιά δουλειά εκεί.

Και ο δευτερότοκος συγγραφέας ακόμη ρωτάει τον Κώστα γιατί δεν κατέβηκε, στη γέφυρα, σαν συνιστώσα του μεγάλου ερωτήματος ποιος σκότωσε τον Νίκο (Παππούς). Γεμάτοι ερωτήματα πάντα οι δευτερότοκοι σαν τους αναπληρωματικούς. Έχω ρωτήσει και εγώ τη μάνα μου ποιος την κούρεψε στη φυλακή και την έκανε Βουλγάρα. Ποτέ δεν μου είπε διώχνοντας με πάντα από κοντά της. Σε αυτούς που ρωτάνε, κάποιος πρέπει να τους πει ότι οι άνθρωποι που παράγουν ιστορία δεν την αναπαράγουν, διότι η ιστορία σαν βιωμένη ατομική υπόθεση είναι το ίδιο το ανείπωτο.

Ποιος εκτέλεσε τον Νίκο αναρωτιέται ο συγγραφέας σε ένα απαντημένο ερώτημα από την ιστορία. Αυτός: ένας νέος που βγήκε στο δημόσιο χώρο να συμμετέχει στην αντίσταση με τη θέλησή του και όχι επιστρατευμένος και μπροστά στα μάτια όλης της κοινωνίας και στο κέντρο του «χωριού» και όχι στο δάσος, εκτέλεσε τον Νίκο σαν προδότη της πατρίδας και μετά κάθισε 25 χρόνια φυλακή και πέθανε φτωχός και δεν εξαργύρωσε ούτε αυτός ούτε η οικογένεια του, διότι ηττήθηκε. Μα δεν κρύφτηκαν ποτέ αυτοί ούτε έτρεμαν. Όπως ο Νταλαγιώργος. Εδώ ο Καραπαπάς αλλά και ο κυρ Βασίλης (θανάσης όχι ο Χρήστος και ο άλλος στη Μπουρλέσα) ο Κίτσος έζησαν τα τελευταία τους χρόνια σαν προδότες της εργατικής τάξης λόγω ΕΔΑ ΚΑΙ ΚΚΕ ΕΣ., ο Νίκος γιατί να μην ήταν της Πατρίδας. Πάντως αν ήξερε για το φόνο του Νίκου, ο Κίτσος από τη Μπουρλέσα εγώ ειμαι αστροναύτης. Ο γραμματέας της Νομαρχιακής μόνο και ο «Φάνης» Μπαρτζιώτας ο κομισάριος εσωτερικών. Ας αναφέρουμε και το παρακάτω μην τα ισοπεδώνουμε όλα.

Πιο κάτω πάλι κοντά στη Παπαστράτου απέναντι από το ΠΑΤΡΑΙ (όπου ο φασίστας, κατά δική του δήλωση σε μένα, receptionist, αυτόπτης, δεν τόλμησε να καρφώσει) ο νεαρός Νταλαγιώργος ξαπλώνει τον Νταλαγιάννη του Τολιόπουλου πρωτοπαλίκαρο -που είχε την κακιά συνήθεια να κατουράει στα κουρεία μέσα στα καπέλα των πελατών- και έπεσε με το κοκορέτσι στο στόμα. Γερμανοί-Γερμανοί, φωνές και μετά Ελαιόφυτο και μετά Σπολάιτα.

Άνθρωποι της θεϊκής βίας που λέει και ο Μπένγιαμιν πριν προλάβουν να γίνουν της κρατικής. Οπότε οι νεκροί με τους

νεκρούς και οι ζωντανοί με τους θεολογικούς.

Όταν ανοίξαμε το αναρχικό βιβλιοπωλείο (1980) και κάναμε τις πρώτες διαδηλώσεις στο Αγρίνιο, ήρθε ο Ζησιμόπουλος και άλλα γεροντάκια του Αρχείου να βρουν σε μας τη δυνατότητα δικαίωσης και δεν έπεσαν έξω. Δημοσιοποιήσαμε τα πρώτα ονόματα που αργότερα έγιναν βιβλίο από το Γιάννη. Ήταν όλοι τους προδότες που μέσα από τα τανκς των Γερμανών κατέδιδαν τους πατριώτες, μας είπε ο υπέργηρος πλέον, τότε γραμματέας της ΕΠΟΝ, τον οποίο έφερε ο πατέρας μου, για να μη τολμήσουμε να βγάλουμε ονόματα προς τα έξω και με σφάξει σαν κατσίκι. Μάλιστα! Λίγα τα ψωμιά μας στο Αγρίνιο αλλά όμως τα βγάλαμε. Κατά την έρευνα οι οικογένειες των θυμάτων ντρέπονταν να μιλήσουν, διότι πίστευαν ότι ήταν οικογένεια που είχε έναν προδότη νεκρό στο σπίτι. Μεγαλείο να υπομένεις χωρίς ελπίδα. Να πάνε να κάνουν παράπονα στον Τολιόπουλο ούτε για αστείο. Η Δώρα πήγε και νομιμοποίησε τον νεαρό εκτελεστή.

Ο συγγραφέας τη δίνει τη Δώρα, όχι για να σχετικοποιήσει τους ταγματασφαλίτες -κάθε άλλο- ούτε για να φανεί ουδέτερος αλλά για να μη δώσει σε κανέναν ηθικό πλεονέκτημα, υπονομεύοντας όλη αυτή την ιστορική περίοδο και τη συμμετοχή του ανθρώπου στο δημόσιο χώρο. Ακόμα και τον Νίκο δεν τον αγιογραφεί. Αντιθέτως τον εγκαλεί για επιπολαιότητα επικαλούμενος τον Αννίβα αλλά και για τα τεκταινόμενα στον Σαγγάριο.

Και συνεχίζει: «Πολύ σύντομα θα οργανωθεί η αντίσταση κατά των κατακτητών (πόσο βαρύγδουπη διατύπωση αλήθεια: ο στόμφος παντρεύει αρμονικά εθνικισμούς και κομμουνισμούς-αλλιώς τι στόμφος θα ήταν» σελ 78.

Σωστά, αλλά οργανώθηκε η αντίσταση και η κοινωνία συμμετείχε και αυτό γιατί υπήρχε ακόμα ο δημόσιος χώρος και όσο αυτός υπάρχει, η αντίσταση θα εξακολουθεί να παράγεται. Ξέρω, θα πει κάποιος ότι πάλευαν για την κατάκτηση της εξουσίας, αλλά ας μην πάλευαν γι’ αυτό, τι να κάνουμε, ή ας έκαναν και οι άλλοι αντάρτικο. Το να μην πάλευαν καν θα ήταν προβληματικό. Κάποιοι μπορούν να ζουν σε τέτοιες συνθήκες υποταγής, και κάποιοι δεν

μπορούν. Θα υποστεί ο ένας τον άλλον. Αυτό δεν γίνεται πάντα; Εκτός βέβαια από τον Άγιο Γεώργιο κάτω.

Από την αρχή μέχρι το τέλος η ίδια ένταση ήθους έτσι ώστε να επιβεβαιώνεται το ήθος της έντασης και παράλληλα μια γραφή απόλυτα συνεπής με το σίγουρο και επεξεργασμένο φαντασιακό του.

Ο συγγραφέας, είπαμε, είναι άνθρωπος της εποχής και τα ερμηνεύει με όρους του σήμερα και είναι σαν να εύχεται αυτός ο χαρακτήρας της ερμηνείας να μείνει για πάντα και θα μείνει όσο δεν παράγεται ιστορία στο δημόσιο χώρο και το άτομο τεμαχισμένο και εξατομικευμένο δεν τολμά την έξοδο.

Η έξοδος του ανθρώπου από το σπίτι του και η διαβούλευση στο δημόσιο χώρο εγκυμονεί πάντα την αρχή ενός εμφυλίου. Και δεν εννοούμε φυσικά μεταξύ δεξιάς και αριστεράς -οι οποίοι τα έχουν πει όλα εκτός από το λόγο της σύγκρουσης που είναι η εξουσιαστική μανία- διότι έκλεισε οριστικά αυτή η διάσταση από το 195,0 και όχι αργότερα που λένε οι άσχετοι. Μια γνώμη που θα ειπωθεί στην Πλατεία Μπέλλου ή ένας βιασμός ή ένα I will breathe μπορεί να είναι η αρχή μιας χιονοστιβάδας και αυτή κανένας δεν μπορεί να την αποδιοργανώσει. Και η ιστορία συνεχίζεται. Ο δημόσιος χώρος είναι σε κατάσταση αναμονής.

«Με τις Μέλισσες ή με τους Λύκους»: μια Βιβλιοπαρουσίαση

Ο αντιφασισμός για μας είναι ένα ύψιστο πολιτικό καθήκον, μια διαρκής διερώτηση, ένα πρίσμα και μια αγωνία. Βαίνοντας προς το τέλος της δίκης της Χρυσής Αυγής, τα αντανακλαστικά μας οξύνονται εν αναμονή της απόφασης αλλά και εν συνειδήσει των ιδιαιτεροτήτων της εποχής. Μολονότι η κρισιακή συνθήκη της

πανδημίας του κορωνοϊού έχει μεταστρέψει τη δημόσια συζήτηση σε άλλα μονοπάτια, σήμερα δημοσιεύουμε μια παρουσίαση του βιβλίου του δικηγόρου θανάση Καμπαγιάννη "Με τις μέλισσες ή με τους λύκους. Αγόρευση στη δίκη της Χρυσής Αυγής" καθώς και μια μίνι συνέντευξη που μας παραχώρησε και για την οποία τον ευχαριστούμε θερμά. Κλείνουμε τη σύντομη εισαγωγή με τα λόγια του ίδιου, με τα οποία δεν θα μπορούσαμε να συμφωνήσουμε περισσότερο: "Το αντιφασιστικό κίνημα είναι μια ασπίδα μακράς πνοής στη μάχη μας για να αλλάξουμε τον κόσμο".

του Βασίλη Γεωργάκη

Τις τελευταίες ημέρες ο δημόσιος διάλογος κυριαρχείται –και όχι άδικα– από την κρίση του κορωνοϊού, μια νέα συνθήκη την οποία βιώνει ολόκληρος ο πλανήτης. Πολιτικές συλλογικότητες και διαδικασίες ψάχνουν να βρουν τον βηματισμό τους, να προσαρμοστούν στην παρούσα συνθήκη, να αρθρώσουν τον πολιτικό λόγο που αρμόζει στην περίσταση, την ίδια στιγμή που τα μέτρα της κυβέρνησης δυσκολεύουν απίστευτα ακόμη και τη διεξαγωγή μιας συνέλευσης.

Όσο ιδιαίτερη και πρωτόγνωρη κι αν είναι η συνθήκη ωστόσο, είναι επιτακτική ανάγκη να ορθοποδήσουμε, να προσαρμοστούμε και να συνεχίσουμε αυτό που κάναμε μέχρι τώρα· και αυτό είναι πολιτική. Κι αν οι περιστάσεις ανέστειλαν (;) ή εν πάση περιπτώση επιβράδυναν την ολομέτωπη επίθεση της νεοφιλελεύθερης κυβέρνησης της Νέας Δημοκρατίας σε μία σειρά από κοινωνικά πεδία, τα ζητήματα που ήταν σε εξέλιξη όπως η διαφαινόμενη νέα οικονομική κρίση και το προσφυγικό, παραδείγματος χάριν, συνεχίζουν να εξελίσσονται, ασχέτως των πεδίων στα οποία περιορίζεται ο δημόσιος διάλογος. Και ο ρόλος μας είναι να συνεχίσουμε να αναδεικνύουμε όσο το δυνατόν περισσότερα. Στα εν Ελλάδι, ένα από αυτά τα ζητήματα είναι η δίκη της Χρυσής Αυγής, η οποία μετά από πέντε σχεδόν χρόνια οδεύει επιτέλους προς την ολοκλήρωσή της.

Η σημαντικότερη ίσως δίκη στα χρόνια της Μεταπολίτευσης βρίσκεται πια στην τελευταία της φάση, με τις αγορεύσεις της

πολιτικής αγωγής να έχουν ολοκληρωθεί. Προηγουμένως ωστόσο ήταν η εισαγγελέας Αδαμαντία Οικονόμου που είχε τραβήξει τα βλέμματα πάνω της, όταν τον περασμένο Δεκέμβρη, με μία αγόρευση κομμένη και ραμμένη στα μέτρα της υπεράσπισης της Χρυσής Αυγής, προσπάθησε περίπου να αποδώσει όλα τα εγκλήματα της ναζιστικής συμμορίας σε μεμονωμένες ενέργειες συγκεκριμένων προσώπων, ξεπλένοντας την ηγεσία και απορρίπτοντας τον χαρακτηρισμό της Χρυσής Αυγής ως «εγκληματική οργάνωση».

Απέναντι στην προκλητική αγόρευση της Οικονόμου στάθηκε η πολιτική αγωγή με την αγόρευση του θανάση Καμπαγιάννη, δικηγόρου των Αιγύπτιων αλιεργατών που δέχθηκαν δολοφονική επίθεση από χρυσαυγίτες μέσα στο σπίτι τους τον Ιούνιο του 2012, να είναι αυτή που ίσως ξεχώρισε περισσότερο .

Η αγόρευση αυτή ήρθε στα χέρια μας υπό τη μορφή βιβλίου από τις εκδόσεις Αντίποδες, με τίτλο «Με τις Μέλισσες ή με του Λύκους. Αγόρευση στη δίκη της Χρυσής Αυγής». Στις περισσότερες από διακόσιες σελίδες του ιδιαίτερα καλαίσθητου βιβλίου (σχόλιο μάλλον περιττό όταν αναφερόμαστε στους Αντίποδες), ο θανάσης Καμπαγιάννης κατεδαφίζει μεθοδικά οποιοδήποτε επιχείρημα της εισαγγελίας, καταδεικνύοντας τον ναζιστικό χαρακτήρα της Χρυσής Αυγής, την άκαμπτη ιεραρχία της και την ύπαρξη ενός συγκεκριμένου τρόπου δράσης – *modus operandi*, με χαρακτηριστικά που παραπέμπουν ευθέως σε εγκληματική οργάνωση και όχι σε κόμμα, τα μέλη του οποίου έδρασαν μεμονωμένα.

Το βιβλίο χωρίζεται σε οκτώ κεφάλαια, στα οποία ο Καμπαγιάννης ξεδιπλώνει την συλλογιστική του, όπως την διατυπώνει στην Εισαγωγή: να καταδειχθεί κατά πόσον υφίσταται μία οργάνωση, εν προκειμένω η Χ.Α., που επιδιώκει την τέλεση κακουργηματικών πράξεων, να εξεταστεί η ένταξη επιμέρους κακουργηματικών πράξεων στο πλαίσιο δράσης της Χ.Α. και τέλος να εξεταστεί το κατά πόσο η Χ.Α. αποτελεί πράγματι εγκληματική οργάνωση.

Ο εθνικοσοσιαλιστικός χαρακτήρας της Χρυσής Αυγής

Σημαντικό σημείο στην επιχειρηματολογία είναι ο εθνικοσοσιαλιστικός χαρακτήρας της Χ.Α., καθώς από εκεί υπαγορεύεται η επιλογή των θυμάτων της οργάνωσης. Το δεύτερο κεφάλαιο του βιβλίου αφιερώνεται ακριβώς στη συγκρότηση της Χ. Α., την πορεία της από τη δεκαετία του 1980 μέχρι και την είσοδό της στο κοινοβούλιο το 2012. Ο Καμπαγιάννης αποδεικνύει σε αυτό το σημείο με πληθώρα ντοκουμέντων την εθνικοσοσιαλιστική τοποθέτηση της Χ.Α. και την θεσμοθετημένη, εντός αυτής, «Αρχής του Αρχηγού (führerprinzip)» καταλήγοντας πως:

Είναι [ενν. ο Μιχαλολιάκος] ο απόλυτος κυρίαρχος της Χρυσής Αυγής και τίποτα δεν γίνεται σε αντίθεση με αυτόν, αν ο ίδιος δεν το έχει αποφασίσει. (σ. 37)

Η «Αρχή του Αρχηγού» αποτελεί ακρογωνιαίο λίθο στην προσπάθεια της πολιτικής αγωγής να καταδικαστεί η Χ.Α. ως εγκληματική οργάνωση, καθώς κατ' αυτό τον τρόπο αποδεικνύεται ξεκάθαρα πως ουδείς εντός αυτής μπορεί να δράσει υπό την κάλυψή της χωρίς ρητή συγκατάθεση από τον «Αρχηγό».

Ο εθνικοσοσιαλιστικός χαρακτήρας της Χ.Α., ωστόσο, εξασφαλίζει τη συνωμοτικότητα ανάμεσα στα μέλη της. Όπως πολύ εύστοχα επισημαίνει ο Καμπαγιάννης:

Κάθε εγκληματική οργάνωση χρειάζεται τη συνωμοτικότητα, προκειμένου να είναι στεγανή. Αυτή η στεγανότητα είναι που την κάνει και τόσο επικίνδυνη. Μια εγκληματική οργάνωση βασίζεται πάντα στο χτίσιμο μιας μικροκοινωνίας (…) Όταν η απομόνωση των μέσα γίνεται με όχημα την εθνικοσοσιαλιστική ιδεολογία που είναι τόσο αποσυνάγωγη στην ελληνική κοινωνία και την ιστορία της, τότε δεν υπάρχει επιστροφή. (σ.σ. 42-43)

Ο εθνικοσοσιαλισμός δεν αποτελεί απλώς μία πολιτική τοποθέτηση, όσο απεχθής κι αν είναι αυτή. Είναι ο συνδετικός κρίκος, η κόλλα που κρατάει ενωμένο τον σκληρό πυρήνα της Χ.Α. και δημιουργεί τις συνθήκες εκείνες όπου ουδείς μπορεί να δράσει αυτόνομα και πέρα από τις άνωθεν εντολές.

Από τον Κουσουρή στον Άγιο Παντελεήμονα: τα τάγματα εφόδου

Το δεύτερο σημείο της αγόρευσης Καμπαγιάννη αναφέρεται στις εγκληματικές ενέργειες που αποδόθηκαν στην Χ.Α. καθώς και στην εμφάνιση ενός συγκεκριμένου τρόπου δράσης, με τα περίφημα «τάγματα εφόδου», που παραπέμπουν άμεσα στις ομάδες μάχης των φασιστών και τα αντίστοιχα ναζιστικά τάγματα. Από τη δολοφονική επίθεση στον Δημήτρη Κουσουρή το 1998, μέχρι τις επιθέσεις σε κοινωνικούς χώρους όπως το στέκι Αντίπνοια, είναι εμφανής ένας συγκεκριμένος τρόπος δράσης καθώς και η επιλογή θυμάτων βάση της αριστερής ή αντιεξουσιαστικής τους πολιτικής τοποθέτησης:

Από όλα αυτά τα περιστατικά προκύπτει ένα κοινό modus operandi: α) Πολλοί δράστες εναντίον ενός θύματος (…) β) θύματα που στοχοποιούνται με κριτήριο την αντίθετη ιδεολογία με τη Χρυσή Αυγή (…) ε) Εκ των προτέρων χωροχρονική και ιεραρχική οργάνωση της επίθεσης (…). (σ.σ. 48-49)

Όλες αυτές οι επιθέσεις, όσο αποτρόπαιες κι αν ήταν, δεν συγκρίνονται με την οργανωμένη παρέμβαση της Χ.Α. στις γειτονιές του κέντρου της Αθήνας, αυτό που ο Καμπαγιάννης χαρακτηρίζει ως «Δοκιμή του Αγίου Παντελεήμονα». Εκεί όπου επί τέσσερα χρόνια, από το 2008 έως και το 2012, η Χ.Α. θα εγκαθιδρύσει ένα καθεστώς τρόμου, με συνεχείς επιθέσεις κυρίως σε μετανάστες. Κι όλα αυτά εκμεταλλευόμενη όχι απλώς την παράλυση του κρατικού μηχανισμού απέναντι στην ραγδαία επιδείνωση των όρων αστικής διαβίωσης σε συγκεκριμένες γειτονιές, αλλά απολαμβάνοντας και την κάλυψη της Ελληνικής Αστυνομίας:

Και μάλιστα υπήρχαν και ηχητικά ομιλιών του Αρχηγού της ΕΛΑΣ σε συσκέψεις με περιεχόμενο «κάντε του τη ζωή δύσκολη». Μια τοποθέτηση που μπορούσε να καταστήσει την Χρυσή Αυγή φίλια δύναμη προς την αστυνομία και τους στόχους της. Αυτή την ευκαιρία την άρπαξε η Χρυσή Αυγή. (σ. 59)

Μεγάλη έκταση του τέταρτου κεφαλαίου του βιβλίου καταλαμβάνει

η επίθεση των χρυσαυγιτών στους Αιγύπτιους αλιεργάτες τον Ιούνιο του ’12. Οι περιγραφές του περιστατικού είναι ανατριχιαστικές, ωστόσο για λόγους οικονομίας θα σταθούμε σε αυτό που θεωρούμε κύριο σημείο του περιστατικού, που δεν είναι άλλο από τη βεβαιότητα πως και αυτή η επίθεση δεν ήταν μεμονωμένο περιστατικό αλλά κεντρικά οργανωμένη επιχείρηση της Χ.Α:

Συμπερασματικά, αυτό που συνέδεε αυτούς τους ανθρώπους εκείνο το βράδυ ήταν η οργανωτική σχέση τους με τη Χρυσή Αυγή. Δεν ήταν παρέα, ούτε και θα μπορούσε ο Πανταζής, ένας άνθρωπος διαφορετικής ηλικίας από τους υπόλοιπους, να κολλήσει σε αυτή την «παρέα». Ο συνδετικός κρίκος ήταν και είναι η Χρυσή Αυγή. (σ. 75)

Ιεραρχία και Πειθαρχία

Καθ’ όλη τη διάρκεια της δίκης, οι χρυσαυγίτες κατέβαλαν υπέρμετρη προσπάθεια να προστατέψουν τον Ν. Μιχαλολιάκο, τον «Αρχηγό». Στην προσπάθειά τους αυτή, επιχείρησαν όσο γίνεται να υποβαθμίσουν, να αποκρύψουν και να συσκοτίσουν την πραγματική δομή της Χ.Α., ούτως ώστε οι εγκληματικές ενέργειες που διαπράχθηκαν στο όνομα της οργάνωσης, να αποδοθούν σε ατομικές πρωτοβουλίες, για τις οποίες η ηγεσία ήταν ανήξερη. Η προσπάθεια αυτή αποτυπώνεται εύγλωττα στην «δημιουργική ασάφεια» που περικλείει τον ορισμό του «μέλους» της Χ.Α.

Τις ατέλειωτες αυτές αντιφάσεις καταγράφει επιμελώς ο Καμπαγιάννης στο πέμπτο κεφάλαιο του βιβλίου. Πίσω όμως από αυτή την ασάφεια, δεν είναι δύσκολο να διακρίνει κανείς την πραγματική φύση της οργανωτικής δομής της Χ.Α., η οποία συνίσταται σε άκαμπτη ιεραρχία και πειθαρχεία προς την ηγεσία. Και προς τεκμηρίωση αυτού που η εισαγγελέας δυσκολεύτηκε να διακρίνει, ο Καμπαγιάννης θα χρησιμοποιήσει δεκάδες στοιχεία που προέκυψαν τόσο από τα τηλέφωνα των χρυσαυγιτών, όσο και από τις καταθέσεις τους. Το συγκεκριμένο κεφάλαιο είναι και το μεγαλύτερο σε έκταση, καταλαμβάνοντας πάνω από πενήντα σελίδες και αποδεικνύει πέρα για πέρα πως είναι αδύνατον να ξεφύγει

οποιοσδήποτε από την γραμμή της ηγεσίας και να πράξει στο όνομα της οτιδήποτε δεν έχει προηγουμένως αποφασιστεί και εγκριθεί από αυτή. Όπως καταληκτικά αναφέρει ο Καμπαγιάννης:

Στρατιωτικό σώμα κατά τύχη, κυρία πρόεδρε, δεν φτιάχτηκε ποτέ. (σ. 150)

Η είσοδος της Χρυσής Αυγής στο κοινοβούλιο το 2012 θα μπορούσε θεωρητικά να οδηγήσει την ηγεσία σε μία επιλογή «νόμιμης» πολιτικής δράσης. Αντ' αυτού ωστόσο και όπως επισημαίνεται και στο έκτο κεφάλαιο, η Χ.Α. συνεχίζει την παράλληλη άσκηση νόμιμης πολιτικής δράσης και πολιτικής του «πεζοδρομίου». Μια επιλογή βγαλμένη από τα textbook ναζιστικών και φασιστικών οργανώσεων. Πλέον ο συντονισμός επιθέσεων όπως αυτή στον ΕΚΧ Συνεργείο ή σε λαϊκές αγορές θα γίνεται επιτόπου από μέλη της που φέρουν την ιδιότητα του βουλευτή και πλήρη πολιτική νομιμοποίηση από το κόμμα. Τα «τάγματα εφόδου» εντάσσονται οργανικά στις τοπικές ανά την επικράτεια –δεν υπάρχει καμία αμφιβολία πως οι δράσεις αυτές εξυπηρετούν μία συγκεκριμένη τακτική και αποτελούν πολιτική επιλογή της ηγεσίας, που δεν μπορεί σε καμία περίπτωση να επικαλεστεί άγνοια ή «απειρία».

Η κλιμάκωση του Σεπτεμβρίου του 2013

Το καθεστώς ατιμωρησίας, που η νεοναζιστική συμμορία απολάμβανε από κράτος και αστυνομία, οδήγησε στην κλιμάκωση του Σεπτεμβρίου του 2013 ή αλλιώς «Ελληνικού Σεπτεμβρίου», χαρακτηρισμός αντίστοιχος με κωδική ονομασία στρατιωτικής επιχείρησης. Είναι τότε που θα δεχθούν την επίθεση οι συνδικαλιστές του ΠΑΜΕ και θα δολοφονηθεί ο Παύλος Φύσσας.

Οι λεπτομέρειες των δύο αυτών χτυπημάτων, που έμελλε να αποτελέσουν την θρυαλλίδα για την ποινική δίωξη της Χ.Α. είναι πια γνωστές χάρις στην σκληρή δουλειά τόσο της πολιτικής αγωγής όσο και της ομάδας Forensic Architecture. Ο Καμπαγιάννης σε αυτό το σημείο της αγόρευσης καταθέτει έναν πλήρη απολογισμό των γεγονότων, τα οποία για μία ακόμη φορά συγκλίνουν προς την κατεύθυνση της ηγεσίας της Χ.Α. η οποία

σαφώς γνώριζε τις κινήσεις της περίφημης τοπικής της Νίκαιας και όλους τους εμπλεκόμενους τόσο στην επίθεση στο ΠΑΜΕ όσο και στην δολοφονία του Παύλου Φύσσα – παρά τους αντίθετους ισχυρισμούς της υπεράσπισης.

Σε μία παράγραφο που συμπυκνώνει ίσως με τον καλύτερο τρόπο την προσπάθεια που κατέβαλε το αντιφασιστικό κίνημα όλα αυτά τα χρόνια, αναφερόμενος στις δύο κοπέλες που έσπευσαν να καταθέσουν ως αυτόπτες μάρτυρες το βράδυ της δολοφονίας του Παύλου Φύσσα, ο Καμπαγιάννης καταλήγει:

Μέσα σε ένα ζοφερό τοπίο, για την κοινωνία, για τον κόσμο, αυτές οι δύο νεαρές κοπέλες εκτέλεσαν τα πολιτικά τους καθήκοντα, με την πραγματική έννοια του όρου «πολιτικά». Γιατί εκείνη την άγρια νύχτα, δεν έδρασε μόνο ο κόσμος των λύκων, γιατί αγέλη λύκων ήταν αυτοί που χύμηξαν πάνω στον Παύλο Φύσσα. Έδρασε, αναδύθηκε και ο κόσμος των μελισσών, ο κόσμος που βλέπει έναν άνθρωπο πεσμένο κάτω, αιμόφυρτο, σε ανάγκη, και δεν λέει «να ένας ξένος», αλλά λέει «να, ο αδελφός μου». Γι' αυτό το λόγο, περισσότερο από κάθε άλλο μάρτυρα, στην περίπτωση αυτών των δύο νεαρών γυναικών, καλείστε όχι μόνο να κρίνετε την αξιοπιστία τους, αλλά καλείστε, κυρίες και κύριοι δικαστές, να τοποθετηθείτε, κι εσείς, κυρία πρόεδρε, με ποιον είστε: με τις μέλισσες ή με τους λύκους; (σ. 215)

Καταλήγοντας…

Η κατάληξη της δίκης της Χρυσής Αυγής, ακόμη κι υπό αυτές τις συνθήκες, δεν μπορεί παρά να αποτελεί μία από τις κορυφαίες προτεραιότητες του αντιφασιστικού κινήματος αυτή τη στιγμή στην Ελλάδα. Φυσικά τίποτε δεν τελειώνει, ακόμη και αν τελικά η ηγεσία της οργάνωσης καταδικαστεί. Πόσο μάλλον την στιγμή που ακόμη και υπό το βάρος συντριπτικών στοιχείων, είχαμε μία τοποθέτηση σαν αυτή της εισαγγελέως Αδαμαντίας Οικονόμου. Η σκέψη μίας Χρυσής Αυγής με αθωωμένη την ηγεσία της, έτοιμης να διεκδικήσει οφειλόμενα κρατικά κονδύλια σε αυτή την κοινωνική συγκυρία, ακόμη κι εκτός κοινοβουλίου, δεν μπορεί παρά να κάνει το αίμα να παγώνει στις φλέβες μας.

Ακόμη όμως κι αν αποφύγουμε αυτό το ενδεχόμενο, η πολιτική συγκυρία παραμένει εξαιρετικά δύσκολη. Η μετατόπιση της πολιτικής ατζέντας προς ακροδεξιές θέσεις είναι ξεκάθαρη όπως αποτυπώθηκε από τον εθνικοπατριωτικό πυρετό που συνεπήρε το ελληνόψυχο ίντερνετ τις τελευταίες ημέρες εξαιτίας των γεγονότων του Έβρου και όχι μόνο. Οι κοινωνίες των νησιών του ανατολικού Αιγαίου βουλιάζουν στο σκοτάδι του εκφασισμού, παραεκκλησιαστικές κινήσεις όπως το «Αφήστε με να ζήσω» επαναφέρουν ζητήματα όπως αυτό των αμβλώσεων, που θεωρούνταν ληγμένα από δεκαετίες, ενώ ο εναγκαλισμός εκκλησίας και κράτους μοιάζει ισχυρότερος από ποτέ – αν και η τρομακτική ανευθυνότητα της επίσημης εκκλησίας πάνω στο ζήτημα του κορωνοϊού ίσως της κόστισε περισσότερο από όσο υπολόγιζε.

Σε αυτά τα πλαίσια το βιβλίου του Θανάση Καμπαγιάννη δεν αποτελεί απλώς μία λεπτομερή καταγραφή των έργων και ημερών της νεοναζιστικής συμμορίας. Είναι ένα ντοκουμέντο πολιτικής ιστορίας κι ακόμη ένα όπλο στα χέρια του αντιφασιστικού κινήματος, στην προσπάθεια του να τελειώνουμε πια με τους μαχαιροβγάλτες της Χρυσής Αυγής.

«Ω λε φιλαλάκο!», παίζοντας

εκεί, στη συμβολή του «δρόμου» με τις λέξεις…

της Τέσης Λαζαράτου

Ι. Μετάδοση μυητική

Η αλληλεγγύη υπήρξε μια σταθερή παράμετρος γύρω από την οποία στην μετα-πολιτευτική Ελλάδα, αναπτύχθηκαν κοινωνικές αντιστάσεις και πολιτικές συνεκδοχές. Από την συγκρότηση της «Επιτροπής για την Απελευθέρωση του Πόλε» στις 23 Ιουλίου 1976, μόλις μία μέρα μετά τη σύλληψη του στην πλατεία Συντάγματος, μέχρι σήμερα, έχουν μεσολαβήσει 44 ολόκληρα χρόνια.

Τέσσερεις δεκαετίες αγώνων – τέσσερεις γενιές αγωνιστών, μαχόμενων – διωκώμενων – σκεπτώμενων (αν και.. όχι πάντα) με αναρίθμητες τις εμβληματικές στιγμές (αν και… όχι όλες) της αλληλεγγύης! Με προφανείς ή και αφανείς περιοδολογήσεις βάσει ριζικών ανατοποθετήσεων (άλλοτε εξωγενών – άλλοτε ενδογενών), με διαχρονικά διακυβεύματα και, ανά θεματικές ή περιόδους, τροποποιημένες τακτικές.

Παράλληλα με την βασική αποστολή αυτής της περιόδου, την διάνοιξη δηλαδή των σημασιών γύρω από το ζήτημα της αστικής νομιμότητας, η αλληλεγγύη απετέλεσε τον καταλύτη, μετασχηματίζοντας κινηματικές συγκροτήσεις άλλοτε – άλλως σε νησίδες ενός ελευθεριακού και αντεξουσιαστικού, κατ’ ουσίαν, πολιτισμού. Ενός πολιτισμού που ήταν και είναι σταθερά προσανατολισμένος στην κοινωνική απελευθέρωση, προβάλλοντας στον ορίζοντά της, στιγμές γνήσιας ένυλης καθημερινότητας: δηλαδή το «όραμα σε μικροκλίμακα» τέτοια που να επιτρέπει, εδώ και τώρα, εφαρμογή.

Επιλογές – στάσεις – ύφος – γλώσσα – σχέσεις – διεκπεραιώσεις – διαμεσολαβήσεις / δευτερεύουσες σημασίες πέραν του πυρηνικού ιδεολογικού προτάγματος και ενθάδε του κεντρικού πολιτικού

επιστεγάσματός του, σφραγίστηκαν από αυτό τον πολιτισμό. Αινίγματα μιας ανυποχώρητης «μεταθεσμικής» ελευθερίας, συνκινήσεις και θαυμαστές ανατροπές του χειραγωγούντος προβλέψιμου, μετέτρεψαν την πολιτική αλληλεγγύη σε εργαστήρι του κοινωνικού. Μια καταλυτική για τις εξελίξεις συνθήκη, που όχι πάντα ανέφελα – ενίοτε και με αιμάσσοντα τρόπο, στοιχειοθέτησε το ήθος της.

Μετά λόγου γνώσεως από το θεσμίζον φαντασιακό στην θεσμική διάσταση των σημασιών, κι από εκεί στην κοινωνική έρημο των σημαινομένων. Ή αλλιώς, με ποιους όρους ο λόγος της μετάδοσης γίνεται «μυητικός»; Η μυητική μετάδοση μπορεί να υπηρετηθεί από μια αυτοβιογραφία; Κι αν ναι, πώς θετικό – αρνητικό θα περιεχθούν ισόρροπα, βάσει της ευκτέας αναπαραστατική δικαιοσύνης;

ΙΙ. Η ενική κλιτική μιας πληθυντικής απεύθυνσης

Αναμφίβολα διανύουμε τον αιώνα της κάπως glitter «θετικής» ψυχολογικής σκέψης. Η νεοφιλελεύθερη ανθρωπολογία θα είχε πολλά να πει για αυτό. Το δήθεν θετικό ως η απόλυτη θέσμιση του ελέγχου μιας ολοπαγούς εξουσίας, και δι΄αυτού το αρνητικό να επελαύνει. Το υποκείμενο, ολοένα πιο έκτοπο από την επιθυμία του, αναλαμβάνει αλυσιτελώς να το ψευδοθετικοποιήσει. Και εκείνη η κρίσιμη για την ανθρωπινότητα μας ψυχική εργασία που απαιτείται προκειμένου τω όντι το αρνητικό να συνδεθεί με το θετικό, ιδρυτική πράξη του συμβολικού στην ψυχική επικράτεια, αφίσταται ως ενενεργή, ενίοτε και μη διαθέσιμη. Και εκείνοι οι κοινωνικοί παράμετροι που θα την επέβαλλαν, ή και θα την περιελάμβαναν εγκαθιστώντας μια αγαστή αλληλεπίδραση, παραμένουν έκπτωτοι ή δια παντός αναβληθέντες.

> *Εύλογα ό,τι σήμερα επανεγγράφει το θετικό στην κοινωνική του προοπτική κι άρα δεν μπορεί παρά να περιέχει ισόποσα τόσο την αναγνώριση όσο και την αξιοποίηση του αρνητικού, διαθέτει ένα ανατρεπτικό πρόσημο.*

Ωστόσο για να συμβούν αυτά όλα, όρος αναντικατάστατος η

σύνδεση σκέψης και πράξης και καρπός τους, ο λόγος. Η έκπληξη στο συνδηλούμενο του τίτλου «ω λε φιλαλάκο!» δια χειρός Νίκου Γιαννόπουλου, υποστασιοποιεί αυτή την δημιουργική αποστολή. Δίνοντας έτσι το έναυσμα, για την ανάληψη ευθύνης ενός παιγνιδιού κάπως κρίσιμου, εκεί στη συμβολή του «δρόμου» με τις λέξεις! Ποιες άραγε γραμματικές παράμετροι της κλίσης του ουσιαστικού, κατά πτώση και κατ΄ αριθμό, θα σχημάτιζαν πιο περίτεχνα την κλιτική του παράδοξου αυτού τίτλου; Ποια άραγε απόδοση εννοιολογική του περιεχομένου που έπεται θα άρμοζε πληρέστερα στο περιέχον του εν λόγω τίτλου; Το νόημα της πολιτική που εκπροσωπεί ο Νίκος Γιαννόπουλος, θα μπορούσε ακροθιγώς να συμπυκνωθεί στις εξής έξι λέξεις «μια πλειοψηφική απεύθυνση με μειοψηφικούς όρους» Και ο τίτλος του πρώτου του βιβλίου θα μπορούσε σκανδαλωδώς ισόποσα να περιεχθεί ως «η ενική κλιτική μιας πληθυντικής απεύθυνσης». Και το περιεχόμενο του; Είναι μυητικό. Ένας σημειωτικός θησαυρός επτά ενοτήτων, μια επτάτομη κινηματική εγκυκλοπαίδεια τουλάχιστον επιπέδου Κοσμογνωσίας, για όσους το έχουν διαβάσει, η έγκριτη εκείνη εγκυκλοπαίδεια που πολύ νωρίς προέβλεψε ονομαστικά την ανιδιοτελή δοτική του!

III. Η ανάληψη του κόστους ως μέτρο της ελευθερίας

Το ευφυολόγημα, ως φορέας μιας παιγνιώδους πολιτικής γραφής ή μιας αιχμηρής ανατρεπτικής δράσης, έχει την ένδοξη θέση του στο πολιτισμό των ανταγωνιστικού κινήματος. Ωστόσο η ακατάβλητη συνεισφορά του, τόσο στην αρένα της κανονικότητας μιας «καθημερινής» πολιτικής όσο και στην «εορταστική» ανατροπή της, αποτελεί κεντρικό χαρακτηριστικό του συγγραφέα του εν λόγω πονήματος και κύριο εκπρόσωπο ενός ευδιάθετου αγωνιστικού παραδείγματος. Κι εδώ να διευκρινίσω ότι ως πολιτική, δάνειο από τον ορισμό του Ρανσιέρ, ας εννοηθεί μία ειδική ρήξη στη λογική της άσκησης εξουσίας. Σε αυτή ομνύουν – σε αυτή απολογούνται οι αγωνιστές, όπως ο συγγραφέας, ακόμα και σε ρόλους φυσικού ηγέτη.

Και ναι, ποιος θα το πίστευε, είναι αυτοί οι ευφρόσυνοι κι ευδιάθετοι, που δια του άλλου παραδείγματος, αναλαμβάνουν την

διάσωση του θετικού! Υπάρχουν άνθρωποι βαθιά δημιουργικοί που σε πείσμα της επιταγής των καιρών συνεχίζουν να αντιλαμβάνονται ως αρνητικό, την εκμετάλλευση ανθρώπου από άνθρωπο. Διαχωρίστηκαν από το κυρίαρχο ιδεολόγημα της ατομικής επιτυχίας, αναλαμβάνοντας το κόστος τους, ως την μόνη έννυλη απόδειξη της ελευθερίας.

> *Δεν μάζεψαν λεφτά, ούτε τίτλους, ούτε χρυσοποίκιλτα βιογραφικά, ούτε άρθρα με δημοσιεύσεις σε έγκριτα επιστημονικά περιοδικά.*

Παρότι δουλεύουν άοκνα και παρότι οι μοίρες τους προίκισαν με μονάκριβη γενναιοδωρία. Το βιογραφικό τους περιλαμβάνει άλλα εύσημα: συλλήψεις, φυλακές, «επαναστατικές ταλαιπωρίες»… Κοντολογίς με κέφι, με πάθος, με ανιδιοτέλεια, με επινοητικότητα προτάσσουν το θετικό και χωρίς οικονομία ψυχής το υπηρετούν. Δι΄ αυτής της ανάληψης ευθύνης, μπορούν να καυχηθούν πώς το παιχνίδι παραμένει ένας τόπος θαυμάτων: εκεί όπου η φαντασία κι η μαχητικότητα συναντά την μέθοδο και την προοπτική. Και τότε, ω του θαύματος – αυτοστιγμεί, παράγονται κοινωνικές αντιστάσεις και πολιτικές συνεκδοχές!

«Να σκέφτεσαι δεν είναι πάντα εύκολο. Να πράττεις είναι δύσκολο. Να πράττεις σύμφωνα με ό,τι σκέφτεσαι είναι το πιο δύσκολο πράγμα στον κόσμο» έγραφε ο Γκαίτε δύο αιώνες πριν. Γι αυτό, το «ώ λε φιλαλάκο» επελαύνει ακάθεκτα για την επόμενη έκδοση, μόλις δύο μήνες μετά την πρώτη. Εξίσου ακάθεκτα επαναφέρει το μεθύστερον στις ζωές μας, όσων αναφερόμαστε κι όσων θα ήθελαν αλλά κι όλων των άλλων. Συζητήσεις ιδιωτικές, παρουσιάσεις δημόσιες, κριτικές στα μέσα, και κυρίως από τα μέσα, επανεγγράφουν ένα εκ των υστέρων στο εκ των υστέρων του Νίκου του Γιαννόπουλου. Επιτυχία αναμενόμενη αφού το βιβλίο λογοτεχνικά προσδιορίζει όχι μόνο χώρο αλλά και τροπικότητα.

IV. Κοινωνικές αντιστάσεις και πολιτικές συνεκδοχές.

Οι ιστορίες του Γιαννόπουλου στοιχειοθετούν μια πρωτογενή πηγή της Ιστορίας και επιδέχονται προσεγγίσεις πολλαπλών αφετηριών.

Είναι αυτοβιογραφία, ενέχοντας θέση μαρτυρίας αφού εξιστορεί. Είναι μια πολιτική πραγματεία, αφού μέσα από τα απομνημονεύματα της 5θχρονης μεταπολιτευτικής διαδρομής του συγγραφέα, που ειρήσθω εν παρόδω καλά κρατεί και συνεχίζει απτόητη, αφηγείται συσχετισμούς, ρεύματα ιδεών, συμπεριφορές στάσεις κι αλληλεπιδράσεις. Αποτελεί μελέτη ανθρωπολογική, θεσμίζοντας εμπράγματο παράδειγμα μιας «ζωής άλλης» με ρευστότητα αλλά και πείσμα, με νηφαλιότητα αλλά και παραφορά, ανάλαφρη αλλά και περίσκεπτη (φουκωικό πολιτικό υποκείμενο και καστοριαδικός ανθρωπολογικός τύπος). Συγκροτεί σπουδή μνήμης και τέλος «ώ του θαύματος του φιλαλάκου!», ναι, αφήνει χώρο και για τα άλλα τα αόρατα, στοιχειοθετώντας με σεβασμό το ψυχολογικό προφίλ μιας γενιάς αλλά και επιτρέποντας χωρίς φόβο, να δούμε το δικό του. Διέρχεται με αναπάντεχη διακριτικότητα από την πλημμυρίδα μιας πολεμικής εξωτερικότητας στην ανεπαίσθητα τοπία του εσωτερικού. Κοντολογίς, μέσα από αυτά τα συνεχή περάσματα, τελικά θα επιτρέψει στους αναρίθμητους πρωταγωνιστές της ιστορίας του να μετακινηθούν: από την συμμετοχή τους ως φιγούρες με περιγράμματα, στην συμβολή τους με χαρακτηριστικά προσώπου κι ονοματεπώνυμο.

V. Ένα δοκίμιο του θετικού που εγείρεται έναντι του αρνητικού που επελαύνει

Το βιβλίο του Γιαννόπουλου αναδεικνύεται σε ένα δοκίμιο του θετικού που εγείρεται έναντι του αρνητικού που επελαύνει. Ανάμεσα στα πολλά, όσα θα προσκομίσει στον αυριανό μελετητή, θα συμβάλλει και με ένα μονάκριβο ανθρωπολογικό υλικό μιας ενσώματης ιστοριοδιφίας. Για το πώς ένας φωτισμένος κι αντισυμβατικός άνθρωπος κατάφερε να εμπνεύσει, να συγκροτήσει υποκείμενα κι ιστορία, να κάνει τομές και να συμβάλλει καθοριστικά στην τροπή των πραγμάτων. Παράλληλα, για το πώς δια των λέξεων του, καθιστά στην εποχή της εικονικότητας, παντελώς αχρείαστη την ίδια την εικόνα.

Τα κεφάλαια του βιβλίου μοιάζουν με πολύχρωμα αεροπλανάκια σε λούνα – παρκ. Στο τέλος παρότι έχεις χαρεί, βγαίνεις λίγο

ζαλισμένος: από το ύψος, τις στροφές και τη σαγήνη. Μάστορας ο αφηγητής, και μας αιχμαλωτίζει… Τόση η ζωντάνια του γλωσσικού ιδιώματος, που βγάζει σπίθες το χαρτί από την δεινότατη εξιστόρηση τόσων αναφλέξεων! Και τι ωραία ομιλεί την ελληνική, ένας απάτριδας πρώην τροτσκιστής, νυν συμβουλιακός και πάντοτε ακραιφνής διεθνιστής! Κι άραγε υπάρχει άλλο παράδειγμα μιας τόσο κεφάτης εξιστόρησης τόσων δεινών; Κι αν με ρωτάτε «καλά οι ευφρόσυνοι δεν μελαγχολούν;» ευθύς θα σας παραπέμψω στις σελίδες του πονήματος, αρκεί να ξέρετε να διαβάζετε πίσω από τις λέξεις. Ωστόσο το λανθάνον θα καθρεφτιστεί πληρέστερα στη δημιουργικότητα του φροϋδικού εκ των υστέρων, ως το έναυσμα για περαιτέρω ανανοηματοδότηση, παρά στο μαρξικό ex factus. Αιτία, εκείνη η ειδική υφή του απολεσθέντος που περικλείει το κατόπιν εορτής.

Η αινιγματική σχέση της επίτευξης και της χαράς, της σεμνότητας και της επάρκειας, του επί μέρους και του συνολικού, του αρνητικού με το θετικό του και τανάπαλιν!

VI. Από τον ενικό της ανατροπής, στον πληθυντικό του υποκειμένου.

Το πόνημα του Νίκου Γιαννόπουλου δεν ενθυμείται μόνο για να διασώσει την ιστορία, δεν διατυπώνει για να την μεταδώσει, δεν επινοεί λύσεις για να υλοποιήσει υπερβάσεις, δεν εισάγει παραμέτρους μόνο για ορίσει νέες πραγματικότητες στο κόσμο της ζωηρής Άκρας Αριστεράς αλλά πρωτίστως κατά μήκος μιας αφήγησης ποταμού σταθερά, τον αγκαλιάζει! Στα 62 γεμάτα από ζωή χρόνια της ζωής του, πολλά άλλαξαν και με την απόφαση της έκδοσης του βιβλίου, αυτό το υπογραμμίζει. Ιστορικές αναγκαιότητες με υποκειμενικές προδιαγραφές –ο συγγραφέας είναι σαφής ως προς αυτό, ιστορεί μόνο εξ ονόματος του- αφού κάθε τι άλλο, μεθοδολογικά θα ήταν δυσχερές. Κομβική ιδιαιτερότητα που εμπίπτει όχι τόσο στα άλυτα ζητήματα της ιστοριογραφίας, όσο πρωτίστως στα καταστατικά διακυβεύματα μιας πολιτικής οργάνωσης που ως μετωπική δεν είναι ενιαία. Εξάλλου, ας μην ξεχνάμε, οι συλλογικότητες διαθέτουν και μειοψηφίες…

Η διαδρομή από την κυριολεξία της αναφοράς στην μεταφορά λοιπόν.

Δι΄ αυτής, το ιστορείν καθιστά, ελέω ψυχαναλυτικών διεργασιών πένθους, εφικτή την κατασκευή μιας νέας εμπειρίας. Η γενεαλογία του Κινήματος ως ιστορική υποκειμενικότητα με βιογραφικό, εργογραφία και συνεισφορά δεν είναι το κυρίως θέμα του. Ανεπαισθήτως πλην σαφώς, είναι το άνοιγμα στο επερχόμενο. Ναι αυτό είναι. Κάτι κλείνει – κάτι ανοίγει, ωστόσο μένει αρχετυπικά αναλλοίωτο το χρέος του έναντι αυτού του κόσμου: να προβεί σε συνδέσεις προκειμένου να εγγυηθεί τόσο το νόημα όσο και την καλοσύνη που προυποτίθεται, για να παραχθεί ακέραιο. Α ναι… και κάτι ακόμα. Το χρέος έναντι του εαυτού του – αυτό το χρέος ζωής που αναλαμβάνουμε όλοι από όταν γεννιόμαστε: το να συνδέσουμε τα εξωτερικά με τα εσωτερικά μας γεγονότα.

Κοντολογίς το «ω λε φιλαλάκο!» είναι η ανεξίτηλη γραφή μιας σύντομης/μακραίωνης ιστορίας από καταβολής του σύμπαντος κόσμου του/μας: ότι δηλαδή η πρώτη πραγματικότητα που έχει λάβει το υποκείμενο είναι η ποιητική της αυταπάτης. Και η τελευταία: πως αυτός ο κόσμος που το ίδιο τον έφτιαξε, υπήρχε ήδη από πριν, αλλά η ποιητική της πολιτικής του, εποίησε το ίδιο αλλιώς κι με αυτό το αλλιώς, τίποτα από τον κόσμο, δεν παραμένει το ίδιο. Κι η απόσταση ανάμεσα -τόση, όση- μεσολαβεί, από τον ενικό της «απελευθερωτικού ζητήματος» στον πληθυντικό του υποκειμένου.

VII. Από τις σπίθες μιας εγκάρδιας συνάντησης

Το «Ω λε φιλαλάκο!» είναι ένα album καλλιτεχνικών φωτογραφικών ιστοριών (σαν εκείνο το γενέθλιο των παιδιών, που με προσοχή το συμπληρώνουμε για να το παραλάβουν όταν θα μεγαλώσουν) με την ιστορία του Κινήματος, της Άκρας Αριστεράς και των ανθρώπων της, στη διάρκεια του μισού αιώνα που έπεται της μεταπολίτευσης. Δια των 684 σελίδων, στοιχειοθετεί απαράμιλλα την αντίδραση μιας έντιμης αναγνώρισης του δυσμενούς συσχετισμού σε μια οριστικότατη και πάντα ενεστωτικοποιημένη

αναμέτρηση. Εξ ου κι ο τίτλος: έλκει την καταγωγή του από εκείνον τον τρίχρονο πιτσιρικά, που έκπληκτος αντιλαμβάνεται τα ΜΑΤ να επελαύνουν!

Η δύναμη της ανθρώπινης συλλογικότητας, το αγαπημένο αστείο το συγγραφέα με τους κινέζους επαναστάτες που έφραξαν τον ποταμό, δεν είναι μόνο εκείνη η μαυρο/κόκκινη κλωστή που συνέχει τα μέρη του βιβλίου. Είναι πρωτίστως η φιλοσοφική λίθος που μετατρέπει το αρνητικό σε θετικό. Κι ενίοτε, ακόμα πιο αλχημιστικά μεταστοιχειωτική, μας φανερώνει πως ναι, το αρνητικό περίσσεψε προς τη μεριά μας…

Όμως ακόμα κι αν γίναν λάθη, αν σημειώθηκαν ολιγωρίες, αν η στιγμή απαιτεί άλλες επεξεργασίες, ακόμα κι αν εκκρεμούν δυσοίωνα τομές, τι σημασία έχει; Αφού η ελπίδα για εμφάνιση απρόβλεπτων γεγονότων και ελεύθερων πράξεων, ως συγκείμενα στίγματα μιας εγκάρδιας συνάντησης διαφορετικών υποκειμένων, δεν είναι μόνο ιδρυτική, είναι και ακατάπαυστα διαθέσιμη.

Ευχαριστούμε Νίκο που μίλησες, με το δικό σου τρόπο, «γι΄ αυτά που κάναμε». Ιδίαις δαπάναις, μας μετατρέπεις σε αυτό που είμαστε: ως μέρη της συνέχειας στην ιστορία του απελευθερωτικού ζητήματος. Και σε ευχαριστούμε που είσαι ένας ξεχωριστός – ένας από όλους.

Το εγχειρίδιο του καθημερινού αντάρτη πόλης του Γιώργου Κτενά (προδημοσίευση)

Πώς γίνεται το καθημερινό αντάρτικο πόλης, αν όχι με όρους αντίστασης που είναι σύγχρονοι για το ίδιο το υποκείμενο; Με

τι μπορεί να τροφοδοτηθεί το φαντασιακό του καθημερινού αντάρτη, πέρα από ξεπερασμένα σύμβολα, επαναστατικές κατασκευές και παραδοσιακές ταυτότητες; Η συγκρότηση της αντίστασης γίνεται, τελικά, μέσα από την ίδια τη ζωή ή από επαναστατικά μανιφέστα που μεταθέτουν τις ρωγμές στην κυρίαρχη ηγεμονία σε άλλους χρόνους και εποχές;

Αυτά και παρόμοια ερωτήματα θέτει το Εγχειρίδιο του καθημερινού αντάρτη πόλης, του Γιώργου Κτενά, που κυκλοφόρησε πριν λίγες ημέρες από τις εκδόσεις Ισηγορία και θα παρουσιαστεί για πρώτη φορά την Κυριακή 10 Νοεμβρίου στις 19:30 στον Μύλο (Ναυαρίνου και Ζωοδόχου Πηγής, στα Εξάρχεια), από τη θέκλα Τσελεπή και τον Νώντα Σκυφτούλη.

Ο Αντάρτης θέτει περισσότερα ερωτήματα από τις απαντήσεις που δίνει, καθώς οι ιδέες που αναδημιουργεί, συζητάει, "ψαχουλεύει" αφορούν κάθε άνθρωπο που η νοημοσύνη του βρίσκεται πάνω από εκείνη της αμοιβάδας. Ο καθημερινός αντάρτης αφορά όλους όσους δεν έχουν ξεχάσει τα στοιχεία τής ανθρώπινης ύπαρξης στην κοινωνία που τους φιλοξενεί. Δηλαδή όλους "εμάς".

Ένα μικρό απόσπασμα από τον Αντάρτη, λίγο πριν από την παρουσίαση της Κυριακής:

(…) Υπάρχουν όμως κάποια γεγονότα που διακόπτουν την πορεία της Ιστορίας, όσο καλά κι αν την έχουν θεμελιώσει ορισμένοι στο μυαλό τους, διαμορφώνοντας το μέλλον (ή έστω ένα μέρος του) με διαφορετικό τρόπο. Όπως είναι για παράδειγμα η δολοφονία 15χρονου μαθητή από μπάτσο, δηλαδή από έμμισθο κρατικό υπάλληλο (ο οποίος, μάλιστα, μπορεί να αποφυλακιστεί σύντομα) που ο ρόλος του είναι να διασφαλίζει την ασφάλεια. Γεγονός που πολιτικοποίησε μαζικά την καθημερινότητα όποιου νέου (φυσικά όχι μόνο νέου) η σκέψη του ήταν λίγο πάνω από εκείνη του πλαγκτόν, νοηματοδοτώντας την ως πολιτική πράξη. Νέοι που έμειναν μακριά από την πόλωση του αληθούς και του ψευδούς όπως αυτό παρουσιάστηκε από τις κοινωνικές θεσμίσεις, αλλά στράφηκαν ξεκάθαρα στο είναι και το μη-είναι κάθε

πράγματος. Κοίταξαν κατάματα αυτά που υπάρχουν στον κόσμο και πήραν μπόι μέσα από αυτόν τον ίδιο κόσμο. Οι πράξεις δεν οργανώθηκαν στο είναι, για αυτό και πολλές φορές αγκάλιασαν το επισφαλές αφού πλέον ήταν ελεύθερες. Πολλοί από τους νέους που βρέθηκαν τον Δεκέμβρη του 2008 στους δρόμους, εκείνοι που ήταν πράγματι στους δρόμους, αλλά και τον Γενάρη του 2009 και αργότερα, κρατούσαν στο ένα χέρι βιβλία και στο άλλο κοκτέιλ μολότοφ. Εκείνα τα κοκτέιλ μολότοφ που χρειάστηκαν για να θρυμματίσουν τα προσωπεία της κατανάλωσης και του μικροαστισμού και όχι εκείνα που δίνουν κάθε βράδυ Σαββάτου ταυτότητες αναρχικών στα Εξάρχεια, ανάμεσα σε εσωτερικούς τουρίστες που δημοσιεύουν επαναστατικές selfies.

Αυτοί οι ίδιοι νέοι είναι που σήμερα, στην ηλικία μου – κάπου λίγο μετά τα 30, συνεχίζουν να κρατάνε στο ένα χέρι βιβλία και στο άλλο, πια, τους δικούς τους διδακτορικούς τίτλους. Έντονα και μαζικά πολιτικοποιημένοι, με εξαιρετικές σπουδές, εξειδικευμένα μεταπτυχιακά και διδακτορικά, υψηλού επιπέδου διανόηση, απαντούν μέσα από την ίδια τη ζωή σε κάθε φούφουτο που αναρωτιέται ως άλλος λαοπλάνος Ανδρέας Παπανδρέου, τι κάνει η γενιά του Δεκέμβρη. Είναι εδώ λοιπόν αυτή η γενιά, ως μέρος της σάρκας των «από τα κάτω», ριζωμένη, συνδιαλλέγεται, απευθύνεται, προτείνει. Παραμένει δημιουργική και αγωνίζεται να αλλάξει τους συσχετισμούς στην καθημερινότητα, ως συνδημιουργοί του κοινωνικού που είναι και πολιτικό και, μάλιστα, με πυκνά νέα νοήματα. Η ύλη για την ενεργοποίηση του ατομικού φαντασιακού υπήρξε. Ας μην πάει χαμενη.

Το δελτίο Τύπου της παρουσίασης:

Το εγχειρίδιο του καθημερινού αντάρτη πόλης τού Γιώργου Κτενά – Σειρά Αδέσποτα Αλφάδια -Εκδόσεις Ισηγορία (Ισομοιρία Ισοκτημοσύνη)

Αν τα σημερινά είναι χειρότερα από τα χθεσινά σημαίνει πως πολλά δεν γίνονται με σωστούς τρόπους και είναι βλαβερά και εμποδίζουν την εξέλιξή μας.

Η σειρά εγκαινιάζεται με το βιβλίο του Γιώργου Κτενά Το εγχειρίδιο του καθημερινού αντάρτη πόλης με πρόλογο της Χ. Σουγιουλτζή και επίμετρο του Ν. Σκυφτούλη.
Δελτίο Τύπου: Γλαύκωψ Στέφανος 2019

Ο συγγραφέας

Ο Γιώργος Κτενάς γεννήθηκε τον Οκτώβρη του 1985 στην Αθήνα. Έχει κάνει σπουδές πάνω στον Ευρωπαϊκό Πολιτισμό και τη Δημοσιογραφία. Εργάζεται ως δημοσιογράφος, έχει εκδώσει δύο βιβλία λογοτεχνικού περιεχομένου και ένα παραμύθι πολιτικής θεωρίας, για μεγάλους. Ακόμα, έχει ασχοληθεί με τη συγγραφή θεατρικού έργου και έχει γράψει τα κείμενα για την παράσταση του θεάτρου Σκιών "Ο Καραγκιόζης δημοσιογράφος".

Η Κοινότητα ενάντια στο Κράτος (Μέρος Δεύτερο)

Το παρακάτω κείμενο αποτελεί την δεύτερη και τελευταία από τις εισηγήσεις που πραγματοποιήθηκαν στην Βιβλιοπαρουσίαση του τόμου "Η Κοινότητα ενάντια στο Κράτος" (Εκδόσεις Πανοπτικόν, 2019), στα πλαίσια της πρώτης μέρας του Urban Fest, στον Ελεύθερο Κοινωνικό Χώρο Αλιμούρα, στα Ιωάννινα, στις 4/10/19.

του Βασίλη Καραπάνου

Όταν παρουσιάζεται ένα βιβλίο – ανθολόγιο κειμένων με αναφορά σε γεγονότα και καταστάσεις προγενέστερες των ημερών μας κατά πολύ, τουλάχιστον ενός αιώνα πριν, υπάρχει κάπου η διερώτηση στο μυαλό μας αν γίνεται από λόγους ακαδημαϊκού ενδιαφέροντος ή αν, πράγματι, η ενασχόλησή μας μαζί του έχει κάτι να μας προσφέρει στο τώρα.

Η φλογερότητα κι η επαναστατικότητα των κειμένων του Γκούσταβ Λαντάουερ μπορεί να δώσει από μόνη της την απάντηση, όπως φυσικά και τα εξαιρετικά κι ενδελεχή επίμετρα, που περιλαμβάνονται στην έκδοση του βιβλίου από τις εκδόσεις Πανοπτικόν. Θα πρόσθετα, ότι εξορισμού, η αναρχική κριτική στο κράτος και στο κεφάλαιο, καθώς και η ευρύτητα πνεύματος που διακρίνει ιστορικές φυσιογνωμίες του αναρχικού χώρου όπως ο Λαντάουερ, κάνουν την ανάγνωση ενός τέτοιου βιβλίου τουλάχιστον σημαντική.

> *Αλλά πραγματικά, τόσους αιώνες ανθρώπινης ιστορίας, ξεμπερδέψαμε άραγε ποτέ με την εξουσία των λίγων πάνω στους πολλούς; Ξεμπερδέψαμε μήπως με τη χειραφέτηση του ατόμου, κατακτήσαμε τη δυνατότητα να είμαστε όλοι και όλες ίσοι και ίσες, για να απορρίπτουμε ως αναχρονιστικά τέτοια βιβλία;*

Ο Γκούσταβ Λαντάουερ, με τα κείμενά του αυτά αποδεικνύει πως αυτά και άλλα τόσα ζητήματα, τα συναντάμε διαρκώς και η κοσμοθεώρησή του κατέχει μία ιδιαίτερα σημαντική θέση μεταξύ των κορυφαίων αναρχικών στοχαστών.

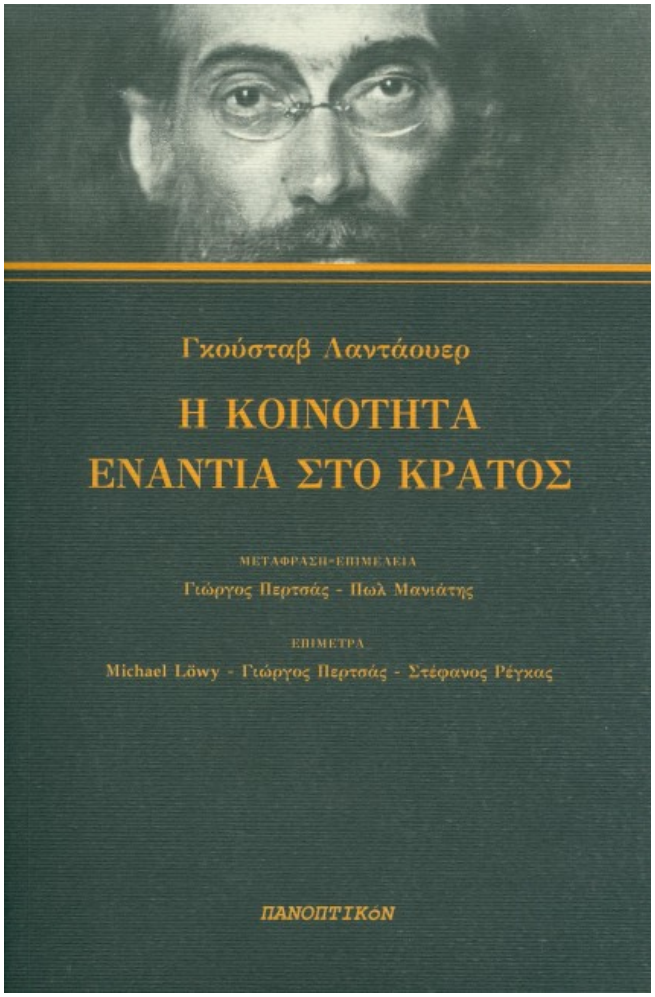
Τα κείμενά του, θα λέγαμε, διέπονται από μία κυρίαρχη έννοια, η οποία διαπερνά σε μεγάλο βαθμό και την αντίληψή του για τον άνθρωπο. Πρόκειται για την έννοια της σχέσης, η οποία αποκτά κυρίαρχο και ειδικό βάρος και υποκαθιστά την αιτιοκρατία. Ο Λαντάουερ, ορίζει το κράτος ως μία σχέση, δηλαδή ως μία πραγματικότητα που συγκροτείται από όλους τους ανθρώπους μέσω των πράξεων, των παραλείψεων και των επιθυμιών τους. Στη σελίδα 9 του βιβλίου διαβάζουμε τον εξής ορισμό :

> *«Το κράτος είναι μια σχέση, ένας τρόπος σύνδεσης μεταξύ των ανθρώπων, είναι ένας τρόπος με τον οποίο οι άνθρωποι συμπεριφέρονται ο ένας απέναντι στον άλλον· μπορεί να καταστραφεί μέσα από τη δημιουργία διαφορετικών σχέσεων, με το να συμπεριφέρεται διαφορετικά ο ένας προς τον άλλο»*

και στη σελίδα 10 *«Εμείς, που έχουμε αυτοαιχμαλωτιστεί στο*

απολυταρχικό κράτος, θα πρέπει να δεχθούμε την αλήθεια : εμείς είμαστε το κράτος και θα είμαστε αυτό για τόσο καιρό όσο δεν γινόμαστε κάτι διαφορετικό, όσο δε δημιουργούμε τους θεσμούς μια πραγματικής κοινότητας και κοινωνίας των ανθρώπων».

Από αυτόν τον ορισμό, αλλά και από άλλα σημεία στο ίδιο βιβλίο, φαίνεται ότι ο Λαντάουερ δίνει μία διαφορετική κατεύθυνση στην ανθρώπινη συμπεριφορά, υποστηρίζοντας ότι εν τέλει το κράτος είναι αυτό που είναι, επειδή εμείς είμαστε αυτό, επειδή εμείς αποφασίζουμε να το διαιωνίσουμε, επειδή εμείς δεν αποφασίζουμε να το ανατρέψουμε. Κάτι το οποίο αναφέρει και για κάθε άλλη εγκαθιδρυμένη σχέση, επινοημένη και άρα δυνητικά ικανή να καταργηθεί από τους ανθρώπους, όπως για παράδειγμα το κεφάλαιο.

Παρά το γεγονός ότι ίσως σφάλλει όταν αναφέρει το κράτος ως σχέση με την ενεργητική και μόνο έννοια για το κάθε άτομο εντός του, καθώς λαμβάνει υπόψη τη δική του ιστορική πραγματικότητα και τη δική του εικόνα για το δικό του κράτος σε εποχή μεγάλων επαναστατικών διεργασιών, αφού εξίσου ή ακόμα περισσότερο σημαντικό είναι το ζήτημα του κρατικού ελέγχου και της καταστολής, ο εξαναγκασμός δηλαδή που δεν έχει να κάνει καθόλου με τη συναίνεση του πληθυσμού αλλά με την υποταγή, παρόλα αυτά η θέση του μοιάζει περισσότερο να προσπαθεί να αφυπνίσει μία υφέρπουσα δύναμη που ενυπάρχει στο κάθε άτομο ξεχωριστά. Έννοιες τόσο βαθιά ριζωμένες στις κοινωνίες, όπως το κράτος και το κεφάλαιο, μοιάζουν σε πολύ κόσμο αλλά και

στην κυρίαρχη αφήγηση να προϋπάρχουν της ανθρώπινης ιστορίας και δημιουργίας, μοιάζουν έννοιες εγκαθιδρυμένες μαγικά ή μεταφυσικά, που δεν αμφισβητούνται ούτε γίνεται να καταργηθούν.

Βάζοντας το άτομο μπροστά και αναγνωρίζοντας το ρόλο που μπορεί να παίξει στη ζωή του και στις ζωές των άλλων, το καθιστά ενεργητικό υποκείμενο τόσο της καθεστηκυίας τάξης όσο και της ριζικής αμφισβήτησης και ανατροπής της.

Πρέπει να τονισθεί εδώ η αντίληψη που έχει για το άτομο. Ανατρέποντας τη σχέση της αιτιότητας μεταξύ των αλληλένδετων γεγονότων της ιστορικής ροής που καθιστά το υποκείμενο κομμάτι και προϊόν μίας δεδομένης κοινωνίας μέσα στην οποία μεγαλώνει και μαθαίνει να ζει, ο Λαντάουερ διακρίνει μία μυστικιστική δύναμη που βρίσκεται καταχωνιασμένη στην ύπαρξη του κάθε ατόμου. Πρόκειται για μία συμπαντική, υπολανθάνουσα μνήμη που ενσωματώνεται σε κάθε άνθρωπο και της οποίας, στη συνέχεια, γίνεται φορέας και μπορεί να την ενεργοποιήσει επιστρέφοντας σε αυτήν, δηλαδή επιστρέφοντας στον ίδιο του τον εαυτό. Γι' αυτό αναφέρει συχνά ότι ο άνθρωπος πρέπει, για να επαναστατήσει, να δει μέσα του και να διαυγάσει την επαναστατική ορμή που κουβαλάει προαιώνια μέσα στον ίδιο του τον εαυτό. Με αυτό το σχήμα, όπου το μερικό, δηλαδή το άτομο, είναι και όλον, δηλαδή κόσμος, ο Λαντάουερ δεν προτείνει τον αποχωρητισμό, αλλά ξεκινώντας από την εσωτερική ορμή του ατόμου, ή τη φυσική του τάση για εξέγερση που θα έλεγε και ο Μπακούνιν, κοιτάει προς την κοινωνία και συνενώνεται με τα άλλα άτομα με σκοπό να επαναστατήσει απέναντι στην εξουσία και την αδικία.

Από τη μία, λοιπόν, αναγνωρίζει το άτομο ως κύριο και βασικό μέρος από το οποίο ξεκινάνε όλα. Ορισμένες φορές, βέβαια, τον διακρίνει ένας ελαφρύς ελιτισμός ως προς το ποιοι μπορούν πραγματικά να ηγηθούν μίας επανάστασης, οι οποίοι είναι κάποιοι λίγοι κατ' αυτόν συνειδητοποιημένοι που θα δώσουν το έναυσμα και το όραμα στην υπόλοιπη κοινωνία, πέφτοντας έξω μάλιστα στην εκτίμησή του ότι ο αναρχισμός δεν μπορεί να είναι

ένα μαζικό κίνημα στην εποχή εκείνη, από την άλλη αναγνωρίζει τη σημασία της κοινωνικής επανάστασης και θεωρεί ότι η κοινωνία προϋπάρχει του ατόμου και γι' αυτό οφείλουμε να κοιτάμε προς αυτήν.

Πώς, όμως, θα επιτευχθεί η κοινωνική αλλαγή; Και προς τα πού θα κατευθυνθεί; Προς μία άλλη εξουσία; Προς την πρόοδο και την ανάπτυξη των παραγωγικών δυνάμεων, κατά τον Μαρξ; Ή μήπως προς τον κοινοτισμό;

Για τον Λαντάουερ δεν υπάρχουν έτοιμες λύσεις και καμία συνταγή επαναστατική δεν μπορεί να οδηγήσει στο τέλος της ιστορίας. Πολύ ενδιαφέρον απόσπασμα από το βιβλίο του Έκκληση για Σοσιαλισμό βρίσκουμε στο επίμετρο του Στέφανου Ρέγκα (σελ. 114) όπου αναφερόμενος στην ιστορία λέει : *«δεν αποτελείται ούτε από ανώνυμες διαδικασίες ούτε μονάχα από τη συσσώρευση πολλών μικρών μαζικών γεγονότων και παραλείψεων· για εμάς οι φορείς της ιστορίας είναι πρόσωπα και γι' αυτόν ακριβώς τον λόγο όντα υπαρκτά και υπεύθυνα».* Αρνούμενος κατηγορηματικά τη μαρξική αντίληψη για την ανάπτυξη των παραγωγικών δυνάμεων, για το αναπόφευκτο της ανατροπής του καπιταλισμού από τον κομμουνισμό και θεωρώντας χρεωκοπημένη την αντίληψη ότι ένα συγκεκριμένο ιστορικό υποκείμενο (προλεταριάτο) θα κάνει την επανάσταση, θέτει τον σοσιαλισμό ως το πραγματικό, καθολικό αλλά και καθημερινό διακύβευμα. Όπως λέει χαρακτηριστικά στη σελίδα 35 του βιβλίου : *«Ο σοσιαλισμός δεν είναι ένας σκοπός που προϋποθέτει μέσα. Ο σοσιαλισμός είναι δράση που φέρει εντός της τους σκοπούς της».*

Ο σοσιαλισμός, δηλαδή, για τον Λαντάουερ δεν είναι η τελική νίκη ούτε ο σκοπός. Ο σοσιαλισμός είναι η καθημερινή διαδικασία δημιουργίας ενός άλλου κόσμου που φέρνει εντός του όλα τα επαναστατικά ζητήματα, είναι η προεικόνιση της κοινωνίας που θέλουν τα εξεγερτικά υποκείμενα. Ο σοσιαλισμός και η επανάσταση εγκαθιδρύονται καθημερινά μέσω της πράξης, μέσω του ζωτικού χώρου που κερδίζουν από την εξουσία, παραδειγματίζοντας και παίρνοντας μαζί τους το σύνολο της κοινωνίας που υφίσταται καταπίεση. Ο σοσιαλισμός είναι βίωμα

και γι’ αυτό μπορεί να πετύχει σε διαφορετικά μέρη, με διαφορετικές χρονικότητες και διαφορετική ανάπτυξη των παραγωγικών δυνάμεων. Άλλωστε, για τον Λαντάουερ, *«Η αναρχία δεν είναι ένα άψυχο σύστημα ετοιμοπαράδοτων σκέψεων. Η αναρχία είναι ζωή· η ζωή των ανθρώπων που έχουν απελευθερωθεί από το ζυγό»* (σελ. 19 του βιβλίου), όπου με τον όρο αναρχία αναφέρεται η μετέπειτα του σοσιαλισμού κατάσταση.

Πριν το κλείσιμο της εισήγησης, αξίζει να διαβαστεί ένα εκπληκτικό σημείο από το κείμενο «Μην μάθετε την Εσπεράντο», που αφορά την οξυδερκή κριτική του Λαντάουερ στην τεχνητή γλώσσα Εσπεράντο που επινοήθηκε από τον Πολωνό Zamenhof ως μέσο για την προώθηση της παγκόσμιας ειρήνης : *«θυμάμαι το συνέδριο αναρχικών στη Ζυρίχη το 1893. Εκεί μίλησε ο Ιταλός σύντροφος Μολινάρι. Μεγαλειώδης, φλογερός, άγριος, με εξαιρετικά εντυπωσιακές κινήσεις των χεριών, με επιβλητικές εκφράσεις των ματιών και των μυών του προσώπου. Από το μεγαλειώδες ξέσπασμα αυτού του παθιασμένου ανθρώπου, τα λόγια του οποίου έρρεαν και άφριζαν σαν καταρράκτης, δεν κατάλαβα ούτε λέξη. Μετά, τα λόγια αυτά μεταφράστηκαν στα γερμανικά, από τον μακαρίτη σύντροφο Κόρνερ, με τον δικό του ήπια παθιασμένο τρόπο. Και τότε κατάλαβα τα πάντα· όχι μόνο τη θυελλώδη, αξιαγάπητη, έκδηλη μανία του ιταλού, αλλά και τη βαθύτερη, συγκρατημένη, μελαγχολική ηρεμία του μεταφραστή του. Και μόνο η σκέψη ότι ο Μολινάρι θα μιλούσε στην Εσπεράντο φαντάζει ως μια απίστευτα κωμικά παράσταση. Έτσι, θα έχανα ένα βίωμα, ένα κομμάτι ζωής. Και πόσο καλά καταλάβαμε τότε ο ένας τον άλλον, γερμανοί, γάλλοι, άγγλοι, ιταλοί!»*. Ίσως, μία από τις πιο εντυπωσιακές περιγραφές διεθνιστικού πνεύματος…

Τελικά, ο Λαντάουερ είναι φορέας ενός αναρχικού λόγου που απεχθάνεται τον ντετερμινισμό και την πίστη ότι όλα προβλέπονται αν απλώς βρεις την κρυφή εξίσωση που δένει τον κόσμο, εναντιώνεται στην πρόοδο για χάρη της κοινότητας, η οποία αποφασίζει μόνη της για το τι πρέπει να κάνει. Μίας κοινότητας συνεκτικής και δεμένης με τα ενεργά άτομα που την απαρτίζουν, μίας κοινότητας όμως που δεν χωράνε διαχωρισμοί

και ιεραρχίες, ούτε αποκλεισμοί όπως στις ρομαντικές κοινότητες των Γερμανών εθνικοσοσιαλιστών. Κι έχει σημασία αυτό, διότι πράγματι ο Λαντάουερ θα μπορούσαμε να πούμε ότι προτείνει την κοινότητα ως την ύστατη προσπάθεια της κοινωνίας να αντισταθεί στην καθολική επικράτηση του φαντασιακού της προόδου, να αντισταθεί στην ομογενοποίηση που αυτή παράγει, αντικαθιστώντας την ιδιαιτερότητα της εκάστοτε κουλτούρας με έξωθεν και άνωθεν επιβαλλόμενα ήθη και έθιμα. Η κοινότητα αυτή, παρότι περιέχει μεγάλη δόση ρομαντισμού, κοιτάει προς την επανάσταση, προς την εξισωτική κοινωνική αλλαγή που καθιστά τα άτομα ενεργά υποκείμενα των αποφάσεων που αφορούν της ζωή τους, αμφισβητεί δηλαδή πρωταρχικά την εξουσία των λίγων προς τους πολλούς και δεν επιδιώκει την εγκαθίδρυσή της με εθνικά ή θρησκευτικά κριτήρια, αλλά με αντιεξουσιαστικά, επαναστατικά και ταξικά.

Τελικά, για τον Λαντάουερ το ενοποιητικό Πνεύμα, που τόσο χρησιμοποιεί ως έννοια στα κείμενά του, δεν είναι μία αόρατη θεωρησιακή μπούρδα ή ένα ιδεαλιστικό παραμύθι, αλλά η ίδια η ζωή, η ίδια η κοινότητα του συλλογικού πράττειν, που χωρίς βεβαιότητες προχωρά δημιουργώντας τις συνθήκες της πραγματικής και από τα κάτω ύπαρξής της.

Η Κοινότητα ενάντια στο Κράτος (Μέρος Πρώτο)

Το παρακάτω κείμενο αποτελεί την πρώτη από τις δύο εισηγήσεις που πραγματοποιήθηκαν στην Βιβλιοπαρουσίαση του τόμου "Η Κοινότητα ενάντια στο Κράτος" (Εκδόσεις Πανοπτικόν, 2019), στα πλαίσια της πρώτης μέρας του Urban Fest, στον Ελεύθερο

Κοινωνικό Χώρο Αλιμούρα, στα Ιωάννινα, στις 4/10/19.

του Βασίλη Γεωργάκη

Λίγους μήνες πριν, τον Ιανουάριο του 2019, βρήκε τον δρόμο του προς τα βιβλιοπωλεία ο τόμος «Η Κοινότητα ενάντια στο Κράτος», από τις εκδόσεις Πανοπτικόν. Ο παραπάνω τόμος, βασιζόμενος σε κείμενα του Γκουστάβ Λαντάουερ, σε μετάφραση του Γιώργου Περτσά και του Πωλ Μανιάτη, με την παράθεση τριών επιμέτρων από τους Michael Lowy, Γιώργο Περτσά και Στέφανο Ρέγκα, ήρθε να εμπλουτίσει την βιβλιογραφία γύρω από την κλασσική αναρχική θεωρία του 19^{ου} αιώνα, η οποία και παραμένει εξαιρετικά επίκαιρη.

Ωστόσο, πριν συζητήσει κάποιος το έργο οποιουδήποτε διανοητή, είναι αναγκαίο να προσπαθήσει να τον εντάξει στο κοινωνικό και ιστορικό συγκείμενο της εποχής του, πόσο μάλλον στην περίπτωση ενός διανοητή όπως ο Λαντάουερ, ο οποίος έχει εν πολλοίς αγνοηθεί από το εγχώριο αναρχικό/αντιεξουσιαστικό κίνημα.

Ο Γκουστάβ Λαντάουερ γεννήθηκε το 1870 στην Καρλσρούη, στο τότε Δουκάτο της Βάτης (Baden), παραμονές των γεγονότων που οδήγησαν στην γερμανική ενοποίηση. Γόνος Γερμανο-Εβραίων μεσοαστών, σπούδασε ιστορία και φιλοσοφία στην Χαϊδελβέργη, το Βερολίνο και το Στρασβούργο, δείχνοντας ιδιαίτερο ενδιαφέρον για το θέατρο και την λογοτεχνία. Στρατευμένος ήδη από τα φοιτητικά του χρόνια στην υπόθεση της κοινωνικής χειραφέτησης, στράφηκε προς τον αναρχισμό, απορρίπτοντας τον ορθόδοξο μαρξισμό της Β΄ Διεθνούς και του Γερμανικού Σοσιαλδημοκρατικού Κόμματος (SPD), ακολουθώντας μία πολιτική επιλογή η οποία εκείνη την εποχή δεν ήταν καθόλου δεδομένη ή δημοφιλής.

Εδώ είναι αναγκαία μία παρέκβαση. Δεν υπάρχει τρόπος να καταλάβουμε σήμερα την ισχύ της επιρροής που το SPD ασκούσε στο διεθνές εργατικό κίνημα. Πρότυπο για όλα τα εργατικά κόμματα μέχρι και το 1914, το SPD με το ένα εκατομμύριο μέλη και τους τετραπλάσιους ψηφοφόρους, τις 90 εφημερίδες, τα σχολεία, τις λέσχες, τις οργανώσεις νεολαίας και γυναικών και

τα εκατοντάδες επαγγελματικά στελέχη του, ήταν σε θέση να δημιουργήσει μία πραγματική αντι-εξουσία απέναντι σε αυτή του γερμανικού κράτους, να παρέχει το όραμα μίας κοινωνίας φτιαγμένης από την εργατική τάξη για την εργατική τάξη. Σαν να μην έφταναν τα παραπάνω, στις τάξεις του κόμματος βρίσκονταν στελέχη που θήτευσαν δίπλα στον ίδιο τον Φρήντριχ Ένγκελς, αποκομίζοντας από αυτή τους την ιδιότητα μία τεράστια επιρροή στα πράγματα της Β' Διεθνούς, με γνωστότερο από αυτούς τον Καρλ Κάουτσκι, τον λεγόμενο «Πάπα του Μαρξισμού».

Όσο εντυπωσιακά και αν φαίνονται τα παραπάνω, η πραγματικότητα ήταν αρκετά διαφορετική. Το συντηρητικό πολιτειακό καθεστώς της Πρωσίας, η οποία και ηγεμόνευε την ενωμένη Γερμανική Αυτοκρατορία, άφηνε ελάχιστα περιθώρια παρέμβασης του κοινοβουλίου στην χάραξη της πολιτικής, αχρηστεύοντας τις υψηλές εκλογικές επιδόσεις του SPD. Από την άλλη μεριά, η αρτηριοσκληρωτική εκδοχή του μαρξισμού που πρότεινε και πιστά ακολουθούσε το Κόμμα, καθήλωνε τις οποιεσδήποτε ζυμώσεις, εναποθέτοντας την οποιαδήποτε επαναστατική ενέργεια σε ένα απροσδιόριστο μέλλον, αφότου η γερμανική αστική τάξη θα ολοκλήρωνε τον ιστορικό της ρόλο, εκδημοκρατίζοντας το κράτος και την πολιτική ζωή, ανοίγοντας τον δρόμο για το προλεταριάτο και τον Σοσιαλισμό. Κατά αυτό τον τρόπο, το SPD μετατράπηκε σε έναν γιγαντιαίο γραφειοκρατικό μηχανισμό, γεμάτο επαγγελματικά στελέχη που πριν από οποιαδήποτε πολιτική κίνηση ήταν απασχολημένα με την ίδια την επιτέλεση των καθηκόντων τους εντός του Κόμματος. Το αποτέλεσμα ήταν η μετατροπή της Επανάστασης σε ένα «σύνθημα για τις Πρωτομαγιές» και του Κόμματος από φορέα της κοινωνικής επανάστασης σε μία από τις σταθερές διατήρησης της κοινωνικής ειρήνης εντός της Γερμανικής Αυτοκρατορίας.

Σε αυτό το ασφυκτικό πολιτικό πλαίσιο ο Λαντάουερ, αφού εγκαταστάθηκε στο Βερολίνο στις αρχές της δεκαετίας του 1890 προτίμησε να ενταχθεί στην Jungen, μία ομαδοποίηση αποτελούμενη από διαγεγραμμένα νεαρά στελέχη του SPD, ενώ παράλληλα άρχισε να αρθρογραφεί στο όργανο της ομάδας, την

εφημερίδα «Ο Σοσιαλιστής», εφημερίδα από όπου και προέρχονται τα περισσότερα κείμενα του παρόντος τόμου. Καθ΄ όλη την δεκαετία του 1890 ο Λαντάουερ εμφορείται από τις ιδέες του μαχητικού αναρχισμού που πρεσβεύουν οι Κροπότκιν και Μπακούνιν, ενώ επηρεάζεται σαφώς από το έργο του Μαξ Στίρνερ. Η αρθρογραφία του στον «Σοσιαλιστή» αλλά και σε άλλες εφημερίδες της αριστερής πτέρυγας του SPD τον κάνουν γνωστό στις γερμανικές αρχές, με αποτέλεσμα να περάσει και κάποιους μήνες στην φυλακή με διάφορες προφάσεις.

Στα πλαίσια της μάχιμης αυτής πολιτικής δραστηριότητας, θα προσπαθήσει δύο φορές να συμμετάσχει σε συνέδρια της Β΄ Διεθνούς, εκπροσωπώντας τους Γερμανούς αναρχικούς. Το 1893 εμποδίστηκε από το SPD να συμμετάσχει, παρά τις διαμαρτυρίες Βρετανών και Ιταλών σοσιαλιστών. Στο επόμενο συνέδριο το 1896, το οποίο και διεξήχθη επί βρετανικού εδάφους, κατάφερε να συμμετάσχει μαζί με τους Κροπότκιν και Μαλατέστα. Σε μία σκληρή εισήγηση κατηγόρησε το SPD για γραφειοκρατισμό, ενώ παράλληλα άσκησε δριμύτατη κριτική στους σοσιαλιστές εκείνους που θεωρούσαν πως η κατάληψη της εξουσίας και του κράτους θα αρκούσε για την έλευση του σοσιαλισμού. Με την ομιλία του αυτή κατάφερε να προκαλέσει την οργή των συνέδρων, οι οποίοι έδιωξαν κλωτσηδόν τους αναρχικούς – ήταν οι τελευταία φορά που αναρχικοί και σοσιαλιστές θα συνυπήρχαν σε Διεθνή.

Στουτγκάρδη, 1907. Έβδομο Συνέδριο της Β’

Διεθνούς.

Τα επεισόδια αυτά, μαζί με την ίδια την πολιτική πρακτική του SPD κατέστησαν τον Λαντάουερ εξαιρετικά καχύποπτο απέναντι στα Σοσιαλιστικά κόμματα και ανοιχτά εχθρικό προς την μαρξιστική ορθοδοξία, τον δογματισμό της οποίας θα κατήγγειλε σε κάθε ευκαιρία.

Κατά την διάρκεια της παραμονής του στο Βερολίνο, ο Λαντάουερ έγινε γνωστός στους θεατρικούς και λογοτεχνικούς κύκλους της εποχής. Η ενασχόληση του με το αναρχικό κίνημα δεν μετριάστηκε, ωστόσο σταδιακά άρχισαν να δημιουργούνται τριβές ανάμεσα σε αυτόν και τους συντρόφους του. Ο λόγιος μεσοαστός Λαντάουερ δεν κατάφερε στην πραγματικότητα ποτέ να ταιριάξει ακριβώς με το αναρχικό κίνημα μίας προλεταριακής πόλης όπως ήταν το Βερολίνο, ενώ από την άλλη η αρθρογραφία του στον «Σοσιαλιστή», που αντικατόπτριζε τα λόγια του ενδιαφέροντα, δεν ανταποκρίνονταν πια στις ανάγκες μίας εφημερίδας που θεωρητικά αποτελούσε όργανο πλατιάς απεύθυνσης ενός μαχητικού πολιτικού κινήματος. Έτσι, όταν το 1899 οι αρχές έκλεισαν την εφημερίδα, ο Λαντάουερ αφοσιώθηκε στις πνευματικές και καλλιτεχνικές του αναζητήσεις.

Το γύρισμα του αιώνα τον βρίσκει για μία περίοδο εγκατεστημένο στο Λονδίνο, όπου και γνώρισε από κοντά τον ίνδαλμά του, τον Πιοτρ Κροπότκιν. Αν και δεν υπήρξε φιλία ανάμεσα στους δύο, ο Λαντάουερ δεν έπαψε ποτέ να θεωρεί τον αναρχικό πρίγκηπα πρότυπο και έμπνευσή του. Το 1902 επιστρέφει στην Γερμανία και το Βερολίνο και αφοσιώνεται πια στα γραπτά του. Κατά αυτή την περίοδο εντάσσεται στον λογοτεχνικό κύκλο «Νέα Κοινότητα» (Neu Gemeinschaft) – η σκέψη και το έργο του αρχίζουν σταδιακά να εγγράφονται στην ιδιότυπη ρομαντική παράδοση που συνέδεσε επαναστατικά προτάγματα τόσο με τον ρομαντισμό όσο και με μία μεσσιανική ανάγνωση της ιουδαϊκής θρησκείας, παράδοση που αποτελεί φαινόμενο του ευρύτερου γερμανόφωνου χώρου της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης. Η ένταξη της σκέψης του Λαντάουερ σε αυτή την παράδοση του ρομαντικού σοσιαλισμού,

στην οποία αναφέρονται σημαντικοί διανοητές όπως ο Ερνστ Μπλοχ και ο Βάλτερ Μπένγιαμιν, αποτελεί αντικείμενο πραγμάτευσης του οικείου επιμέτρου του ανά χείρας τόμου, το οποίο και επιμελήθηκε ο Michael Lowy.

Der Sozialist.

Organ aller Revolutionäre.

Nr. 2. Berlin, Sonnabend, den 12. Januar 1895. 5. Jahrgang.

Genossen! Vergeßt der Verfolgten nicht!

Noch weiter haben wir's gebracht!

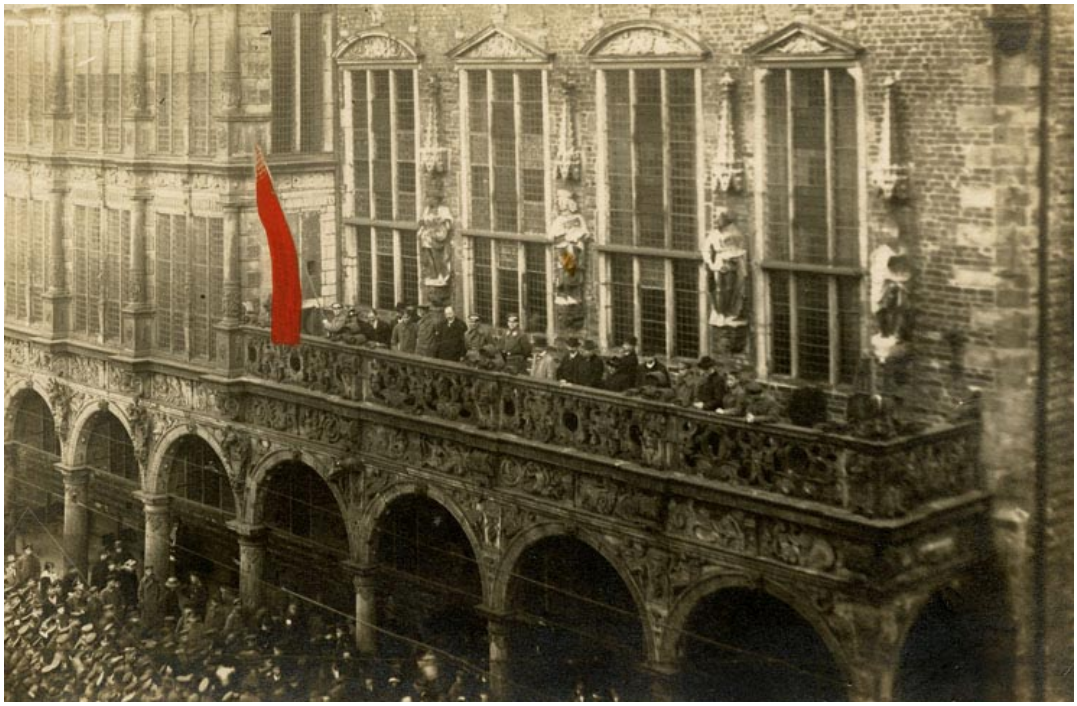
Der anarchistische „Sozialist" ist todt! Es lebe der anarchistische Sozialismus!

Πρωτοσέλιδο της εφημερίδας “Ο Σοσιαλιστής”

Τα νέα ενδιαφέροντα του Λαντάουερ αντικατοπτρίζονται πέραν του συγγραφικού του έργου και στην αρθρογραφία του στον «Σοσιαλιστή», την εφημερίδα που αναβίωσε το 1905, με τον ίδιο στην σύνταξη αυτή την φορά. Πολιτικά δραστηριοποιείται πολυποίκιλα μέσω της φεντεραλιστικής συλλογικότητας «Σοσιαλιστική Ένωση», μία συλλογικότητα αναρχικών και σοσιαλιστών η οποία ιδρύθηκε το 1908, σε μία προσπάθεια να δημιουργηθεί ένα αντίβαρο στην πρωτοκαθεδρία του SPD. Έχοντας κερδίσει αρκετή φήμη χάρις στο συγγραφικό του έργο, θεωρείται ο κατ’ εξοχήν ιδανικός για την καθοδήγηση των συντρόφων του,

οι οποίοι τον καλούν σε ομιλίες και εκδηλώσεις σε όλη την Γερμανία.

Με αυτή την ιδιότητα θα κληθεί το 1918 να συμμετάσχει στο πλέον παράδοξο επεισόδιο της Γερμανικής Επανάστασης – την Σοβιετική Δημοκρατία της Βαυαρίας. Το επεισόδιο αυτό, αποτελεί το τελευταίο της πρώτης φάσης της Γερμανικής Επανάστασης, της μεγαλύτερης ίσως ευκαιρίας που χάθηκε για το εργατικό κίνημα κατά την περίοδο εκείνη. Η Γερμανικής Επανάσταση, η οποία ξεκίνησε λίγες μέρες πριν την κατάρρευση του γερμανικού στρατού στο Δυτικό Μέτωπο, σύντομα εξαπλώθηκε σε όλη την Γερμανία με εργάτες και φαντάρους να εξαπλώνουν εργατικά συμβούλια στο Βερολίνο, την Βρέμη και το Ρουρ. Η αιματηρή κατάληξη της Επανάστασης στο Βερολίνο, με την δολοφονία των Λούξεμπουργκ και Λίμπκνεχτ τον Γενάρη του 1919, αποτέλεσε πρελούδιο για ότι θα συνέβαινε σε ολόκληρη την χώρα. Η κυβέρνηση των Σοσιαλδημοκρατών, αποφασισμένη να χαλιναγωγήσει την επαναστατική διαδικασία και δικαιολογώντας τις πράξεις της αντλώντας από το μαρξιστικό οπλοστάσιο (θεωρία σταδίων κλπ) δεν δίστασε να συνεργαστεί με τον Στρατό και τα ακροδεξιά Freikorps, τα *Ελεύθερα Σώματα* της ακροδεξιάς, που ήταν υπεύθυνα για την διάπραξη σωρείας βιαιοτήτων σε ολόκληρο τον γερμανόφωνο χώρο και πρώτο σχολείο για μελλοντικά στελέχη του ναζιστικού κόμματος.

Επαναστατική Κυβέρνηση στην Βρέμη (15/10/1918)

Ο Λαντάουερ, όντας ένας από τους ελάχιστους που εναντιώθηκε ρητά και από την αρχή στον πόλεμο, βρέθηκε στο στόχαστρο του γερμανικού κράτους ενώ παράλληλα απογοητευμένος από τον πατριωτικό παροξυσμό που σάρωσε την χώρα, απομονώθηκε. Καθώς όμως το σφαγείο των χαρακωμάτων προκαλούσε τριγμούς εντός της Γερμανίας ο ίδιος άρχισε να αναθαρρεί, με τα γεγονότα της Ρωσίας να του δίδουν ακόμη περισσότερο κουράγιο. Έτσι όταν ο παλιός του φίλος Κουρτ Άισνερ τον κάλεσε στο Μόναχο τον Νοέμβρη του 1918 για να «*συνεργαστεί μέσω ρητορικής δραστηριότητας στην αναδιαμόρφωση των ψυχών*» ο Λαντάουερ δεν δίστασε να ανταποκριθεί. Στην Βαυαρία, όπου ο Άισνερ, βασιζόμενος στο αναιμικό Ανεξάρτητο Σοσιαλιστικό Κόμμα (USP) είχε αναλάβει την πρωθυπουργία της τοπικής κυβέρνησης, ο Λαντάουερ εργάστηκε άοκνα με τα αναρίθμητα εργατικά και στρατιωτικά συμβούλια που ξεφύτρωναν, προσπαθώντας να τα στρέψει προς επαναστατική κατεύθυνση. Η κατάσταση στην Βαυαρία εκτραχύνθηκε τον Φεβρουάριο του 1919 όταν ένας ακροδεξιός Κόμης δολοφόνησε τον Άισνερ. Ακολούθησαν εβδομάδες χάους μέχρι τον Απρίλη του 1919 όταν και ανακηρύχθηκε η Σοβιετική Δημοκρατία της Βαυαρίας. Αυτή ήταν και η τελευταία πράξη του δράματος. Σε αυτή την φάση ο Λαντάουερ αναλαμβάνει καθήκοντα

Κομισάριου για την «Διαφώτιση και την Δημόσια Καθοδήγηση». Δεν έμελλε ωστόσο να παραμείνει για καιρό σε αυτή την θέση. Λίγες ημέρες μετά την κυβέρνηση αναλαμβάνουν οι Κομμουνιστές οι οποίοι παύουν τον Λαντάουερ. Τίποτε από αυτά ωστόσο δεν είχε ιδιαίτερη σημασία. Την Πρωτομαγιά του 1919 τα Freikorps με τις ευλογίες των Σοσιαλδημοκρατών κάμπτουν την αντίσταση των υπερασπιστών της Δημοκρατίας και εισβάλλουν στο Μόναχο, προκαλώντας λουτρό αίματος. Ο Λαντάουερ συλλαμβάνεται και την επόμενη ημέρα δολοφονείται άγρια από τους τραμπούκους της ακροδεξιάς.

Freikorps: Το μακρύ χέρι του Γερμανικού Κράτους κατά την περίοδο 1918-1923

Ο Λαντάουερ έζησε και πέθανε υπερασπιζόμενος τον σκοπό της κοινωνικής χειραφέτησης. Αποφασισμένος να εργαστεί για αυτή ακόμη και συνεργαζόμενος με ανθρώπους στους οποίους δεν είχε καμία εμπιστοσύνη, όπως τους Σπαρτακιστές και το Γερμανικό Κομμουνιστικό Κόμμα, δεν δίστασε να ριχτεί στον αγώνα για την επιβίωση της Επανάστασης σε ένα εξαιρετικά συντηρητικό κρατίδιο όπως και ήταν η καθολική Βαυαρία. Υπερβαίνοντας τους όποιους δισταγμούς μπορεί να είχε για το εγχείρημα ή για τους ανθρώπους με τους οποίους κλήθηκε να συνεργαστεί, κατέδειξε πως θεωρία και πράξη είναι αναπόσπαστα κομμάτια της πολιτικής δράσης, έγνοια η οποία διατρέχει γενικά το συγγραφικό του έργο

αλλά και ειδικά τα κείμενα που ο ανά χείρας τόμος περιλαμβάνει.

Η Πόλη στα Μυθιστορήματα του Κώστα Σβόλη

Γιάννης Κτενάς

Η σημερινή μου παρουσία εδώ ακροβατεί ανάμεσα στην ευγένεια και την αγένεια ή ίσως το θράσος. Δέχτηκα την πρόσκληση γιατί μου αρέσουν πολύ τα βιβλία του Κώστα, αλλά και γιατί τον συμπαθώ πολύ προσωπικά· όταν λοιπόν μου ζήτησε, στο πλαίσιο του B Fest, κοιτώντας με σαν τον ήρωά του τον Αρκούδο, να μιλήσω στη σημερινή εκδήλωση, δεν μπόρεσα να πω όχι – κάτι τέτοιο θα παραήταν αγενές. Ήθελα εξάλλου να βρεθώ στο ίδιο πάνελ με τον Φιλήμονα, καθώς, παρότι τον διαβάζω και τα λέμε συχνά πυκνά, δεν είχαμε μιλήσει ποτέ μαζί σε εκδήλωση.

Από την άλλη, καθώς δεν έχω ξαναμιλήσει ποτέ σε εκδήλωση για λογοτεχνικό έργο –να το θράσος: ο Φιλήμονας έχει γράψει ολόκληρα βιβλία σχετικά–, νιώθω μια αμηχανία και σκέφτομαι ότι ίσως τελικά αποδειχτώ αγενής, σπαταλώντας τον χρόνο όλων χωρίς να το θέλω. Ζητώ λοιπόν εκ των προτέρων την κατανόηση και την επιείκειά σας.

Ακριβώς επειδή δεν ήξερα πώς συμπεριφέρεται κανείς ως ομιλητής σε μια παρουσίαση μυθιστορήματος –τι κάνεις: λες εντελώς γενικά πράγματα; Τότε όμως πού έγκειται η βιβλιοπαρουσίαση; Ή μήπως αποκαλύπτεις τι γίνεται στο βιβλίο, οπότε και σε κυνηγάει ο εκδότης για το spoiler που έκανες;–, σκέφτηκα να εκθέσω κάποια στοιχεία για το περιβάλλον μέσα στο οποίο διαδραματίζεται το λογοτεχνικό –και ίσως όχι μόνο– έργο του Κώστα, να ανασυγκροτήσω κάποιες ψηφίδες από το σύμπαν μέσα στο

οποίο κινούνται οι ήρωές του, τόσο αυτοί του πρώτου μυθιστορήματος, του ***Μαζί τους***, όσο και αυτοί του ***Δικαιώματος των Νεκρών***, το οποίο παρουσιάζουμε σήμερα. Και αυτό το σύμπαν δεν είναι άλλο από το σύμπαν της πόλης, το αστικό σύμπαν. Επομένως, αν θέλαμε να είμαστε επίσημοι, θα λέγαμε ότι το θέμα μας είναι: «Η πόλη στα μυθιστορήματα του Κώστα Σβόλη». Η πόλη είναι τόσο σημαντική για τον λογοτεχνικό κόσμο του Κώστα, που ήδη στην πρώτη παράγραφο του πρώτου μυθιστορήματός του αναφέρεται δύο φορές.

Η πόλη, λοιπόν. Η πόλη με τις στοές της, τις καβάτζες της, τα παλιατζίδικα και τα υπόγεια δισκάδικά της, τις παιδικές χαρές της, τις πλατείες της – και μάλιστα τις πλατείες της με το *γαρμπίλι*. Το γαρμπίλι, το ψιλό χαλίκι δηλαδή, είναι μια λέξη που έμαθα από τα βιβλία του Κώστα. Κι αυτός είναι για μένα ένας πρώτος λόγος για να αγαπήσει κανείς έναν λογοτέχνη: το να του μάθει μια καινούρια λέξη. Όχι όμως μια λέξη δύσκολη ή επιτηδευμένη, αλλά μια λέξη λαϊκή, η οποία μπορεί να έρθει και να κουμπώσει με ένα μάγμα βιωμάτων και αναμνήσεων.

Συνεχίζω: σημαντικό μέρος της πόλης του Σβόλη είναι τα καφενεία και τα μεζεδοπωλεία. Ορισμένες από τις πιο σημαντικές συναντήσεις για την προώθηση της πλοκής γίνονται μέσα σε καφενέδες και ταβερνάκια, όπου οι ήρωες, πάνω από τον καπνό των τσιγάρων τους και τρώγοντας παραδοσιακά πιάτα, ανταλλάσσουν ατάκες και πληροφορίες – χαρακτηριστική εδώ η συνάντηση του φοβερού δημοσιογράφου Πέτρου με τον Λεό στο *Δικαίωμα των Νεκρών*.

Μέσα από την περιγραφή αυτών των συναντήσεων, ο Κώστας βρίσκει την ευκαιρία να αναφερθεί και στην κουζίνα των μαγαζιών της πόλης: στα μεζεδοπωλεία πρόκειται για κοχλιούς, απάκι, μαραθόπιτα, μαστέλο, τσίπουρο και ρακή· άλλες φορές, οι ήρωες του τρώνε πεϊνιρλί στο όρθιο, ή ακόμη, πολύ απλά, σουβλάκι με μπίρα στο σπίτι. Μας θυμίζει έτσι τη μεγάλη παράδοση των ιταλών και γάλλων αστυνομικών μυθιστοριογράφων, του Καμιλλέρι λόγου χάρη, που περιγράφουν επιμελώς τα τοπικά φαγητά που γεύονται οι ήρωές τους, ίσως γιατί γνωρίζουν ότι η τροφή είναι

ένα βασικό συστατικό του ευρύτερου ανθρώπινου και κοινωνικού σύμπαντος.

Το δικαίωμα των νεκρών, Κώστας Σβόλης, Οι Εκδόσεις των Συναδέλφων, Μάρτιος 2018, 208 σελ.

Άλλη μια σημαντική ψηφίδα της πόλης είναι φυσικά τα μπαρ. Και εδώ ο Σβόλης χειρίζεται το θέμα με μαεστρία. Σκηνοθετεί στιγμιότυπα των βιβλίων του μέσα στα μπαρ με τους καπνούς τους, τις μουσικές τους, τα ποτά τους, τα «ρεμαλάκια» τους, όπως γράφει. (Πρέπει μάλιστα να πω σε αυτό το σημείο, μιας και μιλάμε για τα μπαρ, ότι τα μυθιστορήματα του Σβόλη με επηρέασαν και προσωπικά, καθώς αφότου τα διάβασα, άρχισα να πίνω Famous Grouse και να το λέω «πέρδικα», ίσως επειδή, συνειδητά ή ασυνείδητα, ήθελα να μοιάσω με τον ήρωά του, τον Λεό. Είναι όμως και αυτό χαρακτηριστικό του πώς σε αλλάζει η λογοτεχνία, δεν είναι; Όπως στο νουάρ, που όλοι καπνίζουν…)

Μιλώντας για τα μπαρ, ο Σβόλης παρουσιάζει με ιδιαίτερη ευαισθησία, και αυτό μου άρεσε πολύ, τις μπαργούμεν. Έρχεται έτσι κοντά στον Tom Waits, με το «Invitation to the blues» και σε δύο σπουδαίους έλληνες μουσικούς, επίσης εραστές της πόλης,

τον Φοίβο Δεληβοριά, με το τραγούδι «Χάλια» και τον Νικήτα Κλιντ, με το τραγούδι «Αρτίστα» – μιλάνε για σερβιτόρες βέβαια αυτοί, αλλά είναι περίπου το ίδιο.

Οι μπαργούμεν, αυτά τα πλάσματα που είναι ταυτοχρόνως τόσο προσβάσιμα και τόσο απρόσιτα, τόσο οικεία αλλά και τόσο άγνωστα, παίζουν σημαντικό ρόλο στα μυθιστορήματα του Κώστα, και δεν μπορώ να μη σκεφτώ ότι αυτό έχει κάποια σχέση με την ιδιοτυπία του ρόλου τους, του επαγγέλματός τους, του λειτουργήματός τους. Η Μαρίνα στο *Μαζί τους* και η Βάσω στο *Δικαίωμα των Νεκρών*, μπλεγμένες σε όμορφες και αδιέξοδες καταστάσεις με τον Λεό, αυτόν τον κινηματογραφικό ήρωα που λατρεύει τον Νικολαΐδη και που εμφανίζεται και στα δύο βιβλία, είναι και οι δύο μπαργούμεν.

Διαβάζω ένα χαρακτηριστικό απόσπασμα για τη Βάσω:

> *Δούλευε πάντα πίσω από την μπάρα, σαν να ήταν η ασπίδα της και ταυτόχρονα ο τόπος συνάντησης με όλους αυτούς τους νυχτόβιους τύπους, ένας κόσμος βουτηγμένος στις αναθυμιάσεις του αλκοόλ, στην επιτήδευση και στους κώδικες των απροσάρμοστων σκιών που εξαφανίζονται με το φως της μέρας. Αυτή η αναγκαία απόσταση της επέτρεπε να σου σερβίρει το ποτό σαν να σου πετούσε ένα σωσίβιο σωτηρίας, θ' αντέξουμε κι αυτό το βράδυ, όσο για το πρωί ποιος ξέρει… Αυτό το τραπέζι, που σε ενώνει και οριοθετεί, πόσες και πόσες φορές δεν το είχαν αναφέρει όταν φιλονικούσαν για την Άρεντ. Την απόπαιρνε γιατί, όπως θεωρούσε τότε, είχε την τάση να παραβλέπει την αταξική οπτική της Άρεντ, αλλά η αλήθεια ήταν πως του είχε λείψει εκείνο το κοινό τους τραπέζι.*
>
> *(Το δικαίωμα των νεκρών, σ. 64)*

Προτού προχωρήσω, και μιας και αναφέρθηκα λίγο στη μουσική, η οποία διατρέχει τα μπαρ αλλά και γενικότερα τα βιβλία του Κώστα, να σημειώσω παρεμπιπτόντως την αγάπη που απ' ό,τι φαίνεται μοιραζόμαστε για δύο τραγουδοποιούς, τον Σαββόπουλο και τον θανάση Παπακωνσταντίνου. Χαρακτηριστική είναι η σκηνή

που ο ήρωας του Κώστα περπατάει μέσα στην πόλη παραφράζοντας τους στίχους της «Δημοσθένους Λέξεως» του Σαββόπουλου, αλλά και οι αναφορές στο «Παλιά πληγή» και το «San Michele» του Θανάση. Πλάι στους ροκ ήχους των Doors, των White Stripes και άλλων, που αποτελούν το ηχητικό χαλί των βιβλίων, οι μουσικές των τραγουδοποιών και των ρεμπετών παίζουν και αυτές τον ρόλο τους.

***

Τώρα, σε άλλο κλίμα, κάτι που βρήκα ενδιαφέρον είναι μια διαφορά ανάμεσα στο πρώτο και το δεύτερο μυθιστόρημα του Κώστα. Στο *Μαζί τους* τα διάφορα σημεία της πόλης δεν ονοματίζονται ρητά και πρέπει να είσαι έμπειρος ή έστω επαρκής Αθηναίος για να τα πιάσεις. Έτσι, ο Λυκαβηττός ονομάζεται «ο μεγάλος λόφος», το Κολωνάκι «η αριστοκρατική γειτονιά», τα σκαλιά του Άη Νικόλα στην Ασκληπιού «σκαλιά του Αγίου». Αντιθέτως, στο *Δικαίωμα των Νεκρών*, οι περιοχές και τα μέρη προσδιορίζονται με το όνομά τους. Έτσι βλέπουμε τον Ιπποπόταμο, όπου δουλεύει η Βάσω, το Εν δελφοίς, το Ζόναρς, τον Αλιγάτορα, τον Λουμπαρδιάρη, αλλά και το μετρό του Χολαργού, το Νομισματοκοπείο, το Κάτω Χαλάνδρι, το Κοντόπευκο, την Πεντέλη. Η πόλη λοιπόν στο *Δικαίωμα των Νεκρών* ονοματίζεται και επεκτείνεται, για να περιλάβει και τα προάστιά της, τα οποία επίσης περιγράφονται πετυχημένα.

> *Πάρκαρε το Niva στη λεωφόρο Μεσογείων στο ύψος του Νομισματοκοπείου και προχώρησε με τα πόδια κανά χιλιόμετρο πάνω στη λεωφόρο, αγόρασε καπνό και μερικά κουτάκια μπίρα από έναν αγουροξυπνημένο περιπτερά, που δεν είχε προλάβει καλά καλά να σηκώσει τα ρολά. Έστριψε και άρχισε τα ζικ ζακ μέσα στα στενά, μουσκεμένα από την υγρασία που στάζανε οι βελόνες των πεύκων, μια μυρωδιά από καμένο ξύλο έδινε στο προάστιο χωριάτικη νότα.*
>
> *(Το δικαίωμα των νεκρών, σ. 67)*
>
> *Αποφάσισε να πάει με τα πόδια από το Κοντόπευκο, όπου έμενε ο*

Πέτρος, μέχρι το σπίτι του, τα δέντρα στάζανε από μια ξαφνική βροχή που δεν πρόλαβε να δει, μικρές λακκούβες με νερό ήταν διάσπαρτες στους κακοσυντηρημένους δρόμους, γατιά περνάγανε βιαστικά και χώνονταν κάτω από τα παρκαρισμένα αμάξια, καμία ανθρώπινη παρουσία δεν είχε κάνει ακόμα την εμφάνισή της.

(Το δικαίωμα των νεκρών, σ. 87)

Έχοντας ζήσει τα εφηβικά μου χρόνια στο Κοντόπευκο, και τριγυρίζοντας πρόσφατα εκεί μετά από ένα ξενύχτι, μπορώ να επιβεβαιώσω ότι αυτά τα μέρη έχουν μια άλλη μουσική, μια άλλη ποίηση, την οποία ο Κώστας συλλαμβάνει πολύ καλά, μιλώντας γι' αυτό το κάπως αγροτικό στοιχείο και για τις γάτες που εξαφανίζονται κάτω από τα σταθμευμένα αυτοκίνητα.

Και οφείλω να πω ότι όσο μου άρεσε η κατονομασία περιοχών και μαγαζιών που γνωρίζω και όπου έχω πάει –ένιωθα επιτέλους σαν τους τυχερούς ιταλούς ή γάλλους αναγνώστες που καταλαβαίνουν βιωματικά ποια είναι και τι σημαίνει η τάδε ή η δείνα πλατεία στην οποία κινείται ο ντετέκτιβ τους, χωρίς να χρειάζεται να γυρίσουν στις πίσω σελίδες για να διαβάσουν τις σημειώσεις του μεταφραστή– άλλο τόσο μου άρεσε και η ασάφεια του *Μαζί τους*, καθώς μου επέτρεπε να αναδημιουργήσω την πόλη μέσα στο μυαλό μου. Μιλάω ειλικρινά, το μέρος που αγοράζουν προς το τέλος του *Μαζί τους* οι ήρωες, το έχω τοποθετήσει με τον νου μου ψηλά στην Μπενάκη, και κάθε φορά που πρέπει να πάω στου Στρέφη, σκέφτομαι «θα περάσεις το μπαρ του Σβόλη και αμέσως μετά θα κάνεις αριστερά». Το ίδιο συμβαίνει και με την πίσω αυλή του σπιτιού του Λεό – ο οποίος για κάποιο λόγο, ο Κώστας μόνο ξέρει τι μεσολάβησε, από εκεί που έμενε στου Γκύζη στο πρώτο βιβλίο, στο δεύτερο μένει στο Κάτω Χαλάνδρι. Νιώθω ότι ξέρω πολύ καλά πού είναι, την έχω τοποθετήσει νοερά στην οδό Χαραυγής, δίπλα στο σπίτι ενός φίλου μου και κάθε φορά που περνάω αναρωτιέμαι τι να κάνει τώρα ο Λεό.

Αυτό δεν είναι άλλο ένα χαρακτηριστικό της τέχνης που μας αρέσει; Ότι αναπλάθει την πραγματικότητα ή μάλλον ότι γίνεται

μέρος, όχι λιγότερο πραγματικό, της πραγματικότητας; Όπως το Κολωνάκι δεν είναι πια για μένα το ίδιο μετά τον Σκύλο τον Βαγγέλη του Δεληβοριά, έτσι και τα Εξάρχεια, το Νομισματοκοπείο και η Πεντέλη, μέρη με τα οποία έχω μια βιωματική επαφή, μεταλλάχθηκαν πλέον ουσιωδώς για μένα μέσα από τα μυθιστορήματα του Κώστα.

***

Οδεύοντας σιγά σιγά προς το κλείσιμο, πρέπει νομίζω να τονίσω ότι η πόλη του Σβόλη είναι επίσης μια πόλη της κρίσης, της σύγχρονης κρίσης. Η μιζέρια και η απελπισία των κατοίκων αναφέρονται συχνά πυκνά, μαζί με τα μαγαζιά που κατεβάζουν ρολά και τις μεγάλες πινακίδες «ενοικιάζεται» που κρέμονται από τα άλλοτε κραταιά γραφεία των εταιρειών στα φρικώδη γυάλινα κτίρια της Συγγρού.

Αυτή η κρίση κάνει να αναδυθούν, ή ίσως απλώς να γίνουν ορατές, οι μεγάλες αντιφάσεις της πόλης. Από τη μία η εντατικοποίηση της εργασίας, η παρακολούθηση των ντελιβεράδων μέσω GPS, το gentrification, η βεβιασμένη διασκέδαση του Κολωνακίου, οι άγριες φάτσες των βασανιστών φυλάκων της τάξης, η ακροδεξιά – μια ακροδεξιά μοντέρνα, που θέλει να ξεπεράσει τη γραφικότητα και να συνδεθεί με τις νέες ιδέες για το leadership, την αυτοδημιουργία, την αγορά, την πολιτισμική ηγεμονία και να αναπτύξει στρατηγικούς στόχους για τη διαχείριση των πληθυσμών. Και από την άλλη η ανθρωπιά, η αυθόρμητη αλληλεγγύη των άγνωστων ανθρώπων στο μετρό που σου πασάρουν το όχι ακόμη ληγμένο εισιτήριο με ένα συνωμοτικό κλείσιμο του ματιού, οι λαϊκοί άγραφοι κώδικες των απλών ανθρώπων που σου βάζουν ένα πιάτο φαΐ και που, άπαξ και βρουν νόημα στην εργασία τους, καμαρώνουν για τα δημιουργήματα των χεριών τους, η συντροφικότητα, η πολιτική δράση.

> *Οι γειτονιές έστεκαν αμήχανες και μπερδεμένες απέναντι στις αλλαγές που συνέβαιναν σ' αυτή τη μητρόπολη της νοτιοανατολικής Ευρώπης. Εκεί που άρχιζαν να ερημώνουν από τους κατοίκους τους που αναζητούσαν μια καλύτερη ποιότητα*

ζωής στα προάστια με τις καινούργιες οικοδομές, εκεί και γέμιζαν από τους μετανάστες, που σιγά σιγά προσπαθούσαν να δώσουν στη ζωή τους τη σταθερότητα και τη σιγουριά μονιμότερης στέγης και δουλειάς. Και μετά, πάλι γίνονταν έρμαια της ανάπλασης, με δεκάδες μπαρ και μοδάτα νεολαιίστικα φαγάδικα στη θέση των παραδοσιακών καφενείων, των παλιών ψιλικατζίδικων και των άλλων μικρομάγαζων, με τις ανακατασκευές των παλιών σπιτιών και την εκτόξευση των ενοικίων, μέχρι να έρθει η οικονομική κρίση και να κατεβάσει τα ρολά στην ευδαιμονία του μεγάλου διασκεδαστηρίου.

Τώρα, οι γειτονιές αυτές παρακμάζανε έχουντας στα σπλάχνα τους ανακατεμένα τα απομεινάρια όλων αυτών των αντιφάσεων. Δίπλα στα παππούδια με το δυάρι στις μονοκόμματες γιγάντιες πολυκατοικίες και στους μετανάστες που άραζαν έξω από τα κόλιν σέντερ με μια μπύρα στο χέρι έβλεπες τους γκαλερίστες που είχαν επενδύσει σε παλιά γκαράζ να κοιτάζουν τον «χώρο τους» ολότελα χαμένοι.

(Μαζί τους, σ. 20-21)

Αντιφάσεις, της πόλης, λοιπόν. Ξέρω πολύ καλά ότι ο Κώστας θέλει να βουτήξει μέσα σε αυτές τις αντιφάσεις, αφού πιστεύει, όπως κι εγώ, ότι εκεί βρίσκεται η άγρια ομορφιά της πόλης και ότι από αυτές τις αντιφάσεις φτιάχνεται η πραγματική, η μη θολωμένη μέσα από το πρίσμα της ιδεολογίας ζωή.

Κλείνοντας, μετά από όλη αυτή την ενασχόληση με το αστικό σύμπαν, δεν είναι τυχαίο ότι ακριβώς μέσα από την πόλη αναδύεται και ένα νέο πολιτικό πρόταγμα για τον Κώστα, που έχει να κάνει με τη σύνδεση με τη γειτονιά και με την αναβίωσή της με όρους κοινότητας. Στο *Μαζί τους*, μετά τα γεγονότα κάποιου Φεβρουαρίου, που οδήγησαν πολλούς μαχητικούς συντρόφους σε διάφορες μορφές απόσυρσης και αναχωρητισμού, η νέα γενιά προσπαθεί να εγκατασταθεί σε μια γειτονιά, να κάνει τους κατοίκους να την εμπιστευτούν μέσα από ένα από κοινού πράττειν, που αφορά αρχικά την κατασκευή μιας παιδικής χαράς.

θέλουν λοιπόν οι νέοι σύντροφοι να εμπλακούν στην αληθινή ζωή, μιλώντας με τους άντρες και τις γυναίκες της γειτονιάς για τις έγνοιες των παιδιών, για τις συνταγές μαγειρικής, για τις πρακτικές διευθετήσεις της ζωής, που, όταν γίνονται συλλογικά, δημιουργούν έναν κοινό κόσμο και αποτελούν το πιο πολιτικό πράγμα απ' όλα.

Προσωπικά θεωρώ αυτό το πρόταγμα του ριζώματος στη γειτονιά κομβικό. Αν ποτέ το καταφέρουμε αυτό, τότε είναι που θα δούμε, όπως λέει ο Κώστας μέσα από το στόμα της νεαρής ηρωίδας του Άννας, τους αστυνομικούς να ζητάνε και συγγνώμη, αν τυχόν περάσουν από τα μέρη μας, και τους φασίστες να τρέχουν πιο γρήγορα από ποτέ.

***

Τελειώνοντας, οριστικά αυτή τη φορά, θέλω να πω μόνο ότι γνώρισα τον Κώστα στο πλαίσιο της Ομάδας Αυτομόρφωσης του αυτοδιαχειριζόμενου στεκιού Πέρασμα, και, συζητώντας μαζί του, έχω φτάσει να τον θεωρώ αδιαχώριστο από τα βιβλία του. Βλέπω σε αυτόν τους ίδιους λαϊκούς κώδικες τιμής, την ίδια ανθρωπιά, τα ίδια γούστα που έχουν και κάποιοι ήρωές του. Όμως πρέπει να σημειώσω επίσης ότι όταν πήρα το πρώτο του βιβλίο δεν τον ήξερα σχεδόν καθόλου και το διάβασα σαν να είναι το βιβλίο ενός αγνώστου. Παρόλη τη μεγάλη μου συμπάθεια, λοιπόν, προς το πρόσωπό του, αξιώνω και έναν βαθμό αντικειμενικότητας όταν λέω ότι *μαζί του*, έχουμε το *δικαίωμα* να περιμένουμε να διαβάσουμε και άλλα ωραία βιβλία.

Βιβλία που να μας μαθαίνουν καινούριες λέξεις, να μας κάνουν να αλλάζουμε την ίδια υλικότητα της ζωής μας (το τι ποτό πίνουμε, το τι τρώμε, το τι μουσική ακούμε), βιβλία που να αναδιατάσσουν την πόλη μέσα στο κεφάλι μας, και που τέλος, να υπονοούν, χωρίς να επιβάλουν στρατευμένα, μια πολιτική δράση.

Τι άλλο χρειάζεται ένας συγγραφέας; Ε, χρειάζεται και πλοκή και να ξέρει και να γράφει, αλλά γι' αυτές τις ιδιότητες του Σβόλη ελπίζω ότι θα πει κάτι ο φίλος Φιλήμονας.

* Η βιβλιοπαρουσίαση έλαβε χώρα στην ταράτσα του Ελεύθερου Κοινωνικού Χώρου Nosotros στις 15/6/2018.